

10
52

399

TANULÓK LAPJA

A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA

SZERKESZTI:

DR. RUPP KORNÉL.

FÖGYMN. TANÁR.

NEGYEDIK ÉVFOLYAM.

BUDAPEST,

KIADTA A „KOSMOS” MŰINTEZET HIRLAPKIADÓ RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG
1897.

crél.

Munkatársak.

Ábrányi Emil	Maurer Mihály
Bartha Balázs	Oláh Gábor
Baross Gyula	Dr. Radó Antal
Bellaagh Aladár	Rimay László
Bóbita Endre	Dr. Sárffy Aladár
Böngérfi János	Dr. Schmidt Atilla
Endrei Ákos	Dr. Simonyi Zsigmond
Endrődi Sándor	Dr. Sölymosy Sándor
Faludy Kornél	Somló Sándor
Fejes Béla	Szász Béla
Gál Kálmán	Szalay Károly
Gaal Mózes	Szávay Gyula
Dr. Horváth Cyrill	Szinnyei Ferencz
Kárpáti Kelemen	Szitnyai Elek
Kemény Aladár	Szóllósy Ferencz
Dr. Koltai Virgil	Toncs Gusztáv
Dr. Körösi László	Váradai Antal
Kún Béla	Vargha Gábor
Leopold Lajos	Vozári Gyula
Dr. Major Károly	Csiszár József
Marosi Rudolf	a „Fejtörő“-rovat vezetője.

Tárgymutató.

I. Első cikkek.

A magyar ifjúsághoz, Major Károly dr.-tól ...	1	Velencei emlék, Leopold Lajostól ...	157
Magán olvasmányainkról ...	25	Márczius 15., Ábrányi Emiltől ...	174
A jó tanár. (*) ...	41	Longfellow költeményeiből I. Hajnalban. II. A rabszolga álma. Szász Bélától ...	194
A példa vonz. (*) ...	57	Emlék, ifj. Csiky Kálmántól ...	207
Vajda János ...	72	Voltam én gyermek? Somló Sándortól ...	222
Kisfaludy-ünnep. (*) ...	89	Harezi ének. (Bertrand de Born), Radó Antaltól ...	237
A mensa-academica. (*) ...	105	A lengyelországi harangok, Endrődi Sándortól ...	257
Eredendő idealizmus, Kemény Aladártól ...	121	Husvét ünnepén, Csáktornyai Lajostól ...	262
Bücsuzatató, K. A. ...	137	A három cigány, Lenau után Jóna József ...	278
Diák-turistaság ...	158	Tűnő ifjúság, Oláh Gábertől ...	285
Márczius 15. G. A. dr.-tól ...	169	Vízión, Schmitt Sándortól ...	318
Gyászok gyásza ...	185	A mi zászlónk, Ábrányi Emiltől ...	327
Krónika, Referenstől ...	201	Hit, Nagy Vinczétől ...	349
Tanulmányutak, K. A. ...	217	Széchenyi István, Markóczy I.-től ...	366
Költők emléke. (*) ...	238	A kagyló és a tenger, Várady Antaltól ...	372
Husvét ünnepén. (*) ...	249	Egy kis sirnál ...	388
Két halott. (*) ...	273	Elmulhatatlan, Várady Antaltól ...	405
Post festa. (*) ...	289	Egy könyvecske Zalár Józseftől ...	431
Májusi hangulatok, Kemény Aladártól ...	305	Cserna bátya, Sz. F.-től ...	436
id. Szinnyei József. (*) ...	321	Oda Corzan Avendano Gábor jubilaris ünnepére, Várady Antaltól ...	450
A pozsonyi ünnep. (*) ...	337	Legenda ...	468
Matura, Maiustól ...	353	Csendes este, Ormai J.-től ...	486
Pünkösdi ünnepén, (C.) ...	369	Legenda ...	501
A tornaversenyek. (*) ...	385	Petőfi sirjánál, Pósa Lajostól ...	517
A „diákszálló“ intézmény. (□) ...	401	Ercsi, Sz. F.-től ...	539
Előkészület a választandó életpályára, Bartha Balázstól ...	417	Egy kastélyban, Zalár Józseftől ...	549
Dr. Corzan Gábor, H. C.-től ...	433	A diák búcsúja ...	565
Szünet ...	447	A Ság, ifj. Csiky Kálmántól ...	579
Az utolsó, Leopold Lajostól ...	495	A vándor sóhaja (Shelley), Salamon Bélától ...	582
A küszöbön ...	545	Euler János (Seidl), Kemény Aladártól ...	597
Az utolsó magyar polihisztor, K. A. ...	561	Életkorok, Szóllósy Ferencztől ...	614
„Fiatal véreim“, Kemény Aladártól ...	609	Üdvözlét, Kun Bélától ...	619
Nagy idők, nagy események. (*) ...	625	Imperator, Ábrányi Emiltől ...	638
Októberi rege, Kemény Aladártól ...	641	Az utolsó, Oláh Gábertől ...	654
Ábránd, Kemény Aladártól ...	657	Győzelem, Kun Bélától ...	659
A Georgikon. (*) ...	673	Férlalomban, B. Gy.-től ...	675
A protekció. (*) ...	689	Bujdosók, Fejes Bélától ...	693
Halottak napján. (*) ...	705	Emlékkönyvbe, Dal (Lenau), Fejes Bélától ...	709
A csalágy ...	721	Gyöngyös Gyerőfi, Vozáry Gyulától ...	723
Deákok jötevője. (*) ...	737	A tiz szobor, Márki Imrétől ...	740
	769	Ószi álmok, Fejes Bélától ...	757
		Prologus, Földes Imrétől ...	770
		Hálaünnepén, Szalay Károlytól ...	785
		A legnagyobb áldás, Nagy Vinczétől ...	811

II. Költemények.

Új század küszöbén, Ábrányi Emiltől ...	6
Szegény koldús asszony, Székely Jenőtlől ...	28
Atyámnak, anyámnak, Grób Bélától ...	51
Ének az aranyszavú madárról, Pósa Lajostól ...	70
A vén tölgy, Leopold Lajostól ...	86
Bimbóhullás, Oláh Gábertől ...	92
Úl Aranyne gyászban, Szávay Gyulától ...	116
Petőfi a Hortobágyon, Várady Antaltól ...	125
Rákóczy indulója, Oláh Gábertől ...	140

III. Elbeszélések, rajzok, leírások.

A rétségek fia, Treller Ferencz ifjúsági regénye	2, 25, 42, 58, 76, 90, 106, 122, 138, 154, 171, 186, 203, 218, 234, 250, 274, 290, 306, 322, 338, 354, 370, 386, 402, 419, 434, 451, 469, 483, 499, 514, 533, 546, 562, 579, 594, 610, 629, 642, 662, 676, 690, 706, 724
--	--

Nagykőrösi királyjárók, dr. Sölymossi Sándortól	
15, 46, 63, 82, 94, 110, 131, 142, 162, 182, 191, 206, 227, 237, 252, 277, 292, 309, 325, 340, 356, 388, 421, 453	
Ókori diákok	61
Fehér holló, Sárffy Aladártól	146
Az utolsó előadás, Alphonse Daudet után K. H.	164
Az én házmeester-barátom, Alphonse Allais után	
Becsek Imre	214
Akáczi, Fenyéri Sándortól	258
Nagyatyánk és szent Kristóf legendája, Hegedüs	
Arthurtól	263
A balaháti kötelek	358
Lombok alatt, Becsek Imrétől	406
A czár itélete	437
Petőfi Egerben, Zalár Józseftől	439
Athéni örömnepok, Gamma	443
A vakáció első napján, Sz. F.	449
Pasztortűznél	459
Jankó, németből Sz. F.	475, 493
Petőfi utolsó órái	518
Amerikából (Egy misszionárius levelei) 527, 540, 556, 567	
Az első conditio, Teveli M.-tól	587
Tihamér pénze, Bergl Izortól	598, 615
Az első kudarc, Buchwald Andor	634
Az udvari bolondok, Democritostól	646
Névtelen hősök, Oláh Gáborától	683, 699, 709
Visszaemlékezés, Berkes Imrétől	727, 743
Deák-élet, Buchwald Andortól	738
Testvérboszu, Berkes Imrétől	755
A szemargai legátus, Kadli Nagy Györgyötől	762, 780
Egy magyar Robinson, Mutatvány Böngérfi János regényéből	791
Diák-színészek, Berkes Imrétől	796
Az örök-ember, Berkes Imrétől	806

IV. Szépirodalmi és történeti tanulmányok, fejtegetések, elmékedések.

Csudásság a költészetben, Kemény Aladártól	4, 28, 44, 59, 78, 93, 107, 125, 141, 157, 175, 189
Az idő jelképei a régiéknél, Kárpáti Kelemtől	9
Az ifjuság a magyar nyelvért, Simonffy Zsigmondtól	14
Magánolvasmányainkból. 1. Erdély aranykora. 2. Hétköznapok. 3. Zord idők. 4. Rajongók. 5. Csehek Magyarországon	54, 83, 109, 245
Balassi és Petőfi, Kuttassy Agosttól	210, 221
Az utolsó lovag, Merlintől	223
Báró és bankár, Tones Gusztávtól	243, 266, 279
„Tengeri hántás”, Szimyei Ferencztől	294, 311
A mulandóság és örökkévalóság költészete, Engel Oszkártól	332, 346
Kemény „Zord Idő”-je, Kunfy Zsigmondtól	362, 378, 390
A szivről, Wilhelm Frigyesztől	364
Leonardo da Vinci „Urvacsorá”-ja, Bellaágh Aladártól	396
„Buda halála” jellemei, Schöber Bélától	412, 423
Brassai Sámuel	444
A természet megismerése Isten imádasára vezet, Pordé Gyulától	455
A vén cigány, Kunfy Zsigmondtól	461, 471
Tóth Kálmán ifjú éveiből, Dr. Horváth Cyrilltől	465
Sárossy Gyula bujdosása Hevesben, Zalár Józseftől	490, 501, 525
A római nép művelődése és nevelése, Bernhardy után szabadon Gál Kálmán	525, 535, 554
Jókai és az iskola, Dr. Sárffy Aladártól	529
Középkori magyar elbeszélések, Dr. Horváth Cyrilltől	541, 550

Budapest. Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utca 8.)

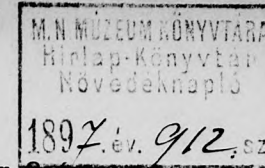
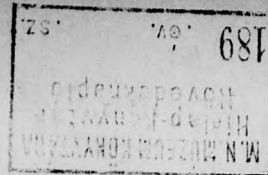
Eötvös: „Magyarország 1514-ben”, Kunfy Zsigmondtól	566, 583, 604
Szemere Miklós tanuló éveiből, Perényi Józseftől	577
Arany János Petőfiről, Baross Gyulától	637, 653, 667, 679, 700, 714
„Az utolsó Bátor”, Kunfy Zsigmondtól	747, 758
Márius, Kemény Aladártól	695
Antonius beszéde Shakspeare Julius Caesar-jában, Szimyei Ferencztől	801
Deák-élet Angolországban, André Laurie után Andor Pál	754, 772, 786, 804
Hannele, Kunfy Zsigmondtól	812
Tell jelleme Schiller drámájában. Börne után Bellaágh Aladártól	789

V. Természettudományi, földrajzi és vegyes ismeretterjesztő cikkek.

Az Aetna	29, 51
A mindnyájunk szigete	66
Könyvek a nyomtatás feltalálása előtt, F. L.	93
Elméletek a naprendszer keletkezéséről és fejlődéséről, Marossy Rudolftól	99, 117, 130, 149
Fizikai kísérletek	102
„A csendes óceán gyöngye”	110
Az aczeltoll	211
Mi a villamosság? Goldziher Károlytól	239
A kairói egyetem, dr. Erdődi Bélától	268
A számról, F.	282
A szénbányákban, Sz. Nagy Zsuzsávtól	298, 315, 330
Római kalmárboltok, J. K.	342
A világnyelv, Melegertől	374
A zsiráf	394
Kőolaj és kőolajforrások	427
A hold hatása a népek képzeletére, Marossy Rudolftól	477, 487
Az emberi nem kora, dr. Dudek Jánostól	481
Augusztus, Faith Mátyástól	504
Hulladékérv értékesítése	558
Az állatélet és a nagy hideg	574
A leveli béka, mint időjós	588
Az északi sark vértanúi	593
Tanulmányi kirándulásom Dalmáciában, dr. Erdődi Bélától	602
A drótvetetek nélküli táviratozás, Goldziher K.-tól	610
Utazás a Szent Anna tava körül, Dánér B.-tól	619
A színvakságról, Sz.-tól	630
Csudálatos fák, Botanicus-tól	660
Football, K. A.-tól	726
Az acetylen-gáz világítás, Goldziher Károlytól	731
Ifjusági kézimunkák	775

VI. Elegyes cikkek.

Kis tükrök, Figgel-től	7
Jókai-statisztika, #.-tól	101
Márczius 15	195, 215, 230
Jelentés a „Tanulók Lapja” irodalmi pályázatáról	259
Az eperjesiek fiúmei kirándulása, S. J.-tól	300
Tanulmányút, ifj. Bene Lászlótól	318
A pécsi kerületi tornaverseny	446
A familia, Sz.-tól	509
A király ajándéka, R. K.-tól	645
„Októberi rege”, polémia	694
A classicus műveltség hatása, ifj. Csiky K.-tól	733
Hódolás a királynak	733, 749
Sub auspiciis regis	750
Ott volt-e Toldi György Laczfi seregében? Székely Istvántól	779

IV. évfolyam.

Budapest, 1897. január 3-án.

I. szám.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt
A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVA.

Előfizetési árak:	
Egész évre	4 frt.
Fél évre	2 frt.
Negyed évre	1 frt.
Megjelenik minden vasárnap.	

SZERKESZTI:
Dr. RUPP KORNÉL
főgymnasiumi tanár.

Kiadja a „Kosmos” műintézet, kő- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.

SZERKESZTŐSÉG:
Budapest, IX., Soroksári-utca 31.
KIADÓHIVATAL.
Budapest, VI., Teréz-körút 23. sz.
KÉZIRATOKAT
nem adják vissza.

A magyar ifjusághoz.

Fővárosunkban emelkedik alkotása szinterén a nemzet regenerátorának, a nagy Széchenyinek szobra, ott a szabadelvűség és európai egyetemes eszmék nagy bölcselőjének, Eötvösnek, újabbkori politikai életünk alapvetőjének, Deák Ferencznek, szabadságharcunk Tyrteusának, Petőfinék, a Toldi dallójának, Aranyak, érzebeöntött alakja. Halhatatlanjaink Pantheonjának csarnokában azonban egy hely még üres, fejlődésünk útján egy határjelző oszlop még felállítatlan. A Zalán futása énekesnek, Szózat próféta-dalnokának még nincs szobra az ország szívében. Nincs, de állítani kell! E gondolatot vetette fel csak imént a Budapesti Napló; ez eszmét a nemzet van hivatva tette érlelni. És nem lehet, nem szabad kételkednünk, hogy a nemzet áldozatkészességéből a muló évszáz véghatárán meg lesz emlékjele annak a Vörösmarty Mihálynak, ki-nek neve haladásunk és átalakulásunk történetével oly elválaszthatlanul összeforrott, ki-nek költészete a képzelem szabadságában, nemzeti és az általános emberi eszmék hirdetésében édes anyanyelvünk legfényesebb diadala lett.

E szobrot, mely látható jelképe lesz annak az örök igazságnak, hogy a nagyok emelke nő az idővel, a nemzet egyetemének kell felállítania. Hozzá kell járulnia gazdagnak, szegénynek, nagynak, kicsinynek a maga filléréivel. Megérdemli az, ki «milliókra költé dús elte kincsét.» És itt kötelesség néz középiskolánk ifjuságára is. Hisszük is, hogy az a magyar ifjuság, mely a «régí dicsőség» énekeiből tanulja meg a honszerzés fenséges küzdelmeit s ezekben azt, hogy nagygyá és hatalmassá

a nemzetet anyagi és szellemi erőinek kifejtése teheti, melyet a honszerelemre, az önzéstelen hazafiságra, a király iránti hűségre a Szózat nemzeti imája, a Honszeretet, Deák Ferenczhez, a Jósolat, a Hymnus tanítanak; s mely a nyelv nagy mesterének művészetében ismeri meg annak erejét és gyöngédségét, tüzet és olvadó melegségét, a fenséget és kellemet, a képek színpompájának ezer változatoságát: felérzi kötelességét, s akkor, midőn nemzete nagy költőjének az ország fővárosában szobrot készülni állítani, adományaival hozzájárul a nemes cselhez.

Kedves Ifjak! A keresztényvilág nagy ünnepet ült szt. karácsony napján. A végtelen idő messze távolában a betlehemi szegényes jászolhoz tért az emlékezet, annak a bölcsőjéhez, ki az emberiség megváltására küldetett. Ne gondoljátok, hogy a történelem nem ismétlődik. A megújodás, megváltás szelleme vissza-visszatér időközön, nemzeteken és nemzedékeken át. Ugyanaz az isteni küldetés lelke, mely egykor a názáreti Jézust az ígért betöltésére elhívta, munkál azokban a szellemekben, kiket a Gondviselés szólít elő a nemzetek számára, nagy és elhatározó pillanatokban. Ilyen Messiása, ilyen prófétái küldetésű tér fia a magyarnak a költő, Vörösmarty. Annak az átalakulásnak, mely ujjászülte az ifjú nemzetet, ő volt egyik ihletett előharczósa, az ő meg nem tört hite, kétségbe nem esett reménye hirdette azt az új evangéliumot, mely az izmosodó ezerévet Magyarországot egy új ezer ígért földére átvette.

Ünnepelve szt. karácsony napján s ezekre emlékezve, ne feledjétek, hogy az ünnepeknek

Nagykőrösi királyjárók, dr. Sölymossi Sándortól	
15, 46, 63, 82, 94, 110, 131, 142, 162, 182, 191, 206, 227, 237, 252, 277, 292, 309, 325, 340, 356, 388, 421, 453	
Ókori diákok	61
Fehér holló, Sárffy Aladártól	146
Az utolsó előadás, Alphonse Daudet után K. H.	164
Az én házmeester-barátom, Alphonse Allais után	
Becek Imre	214
Akácziat, Fenyéri Sándortól	258
Nagyatyánk és szent Kristóf legendája, Hegedüs	
Arthurtól	263
A balaháti kötelek	358
Lombok alatt, Becsek Imrétől	406
A czár itélete	437
Petőfi Egerben, Zalár Józseftől	439
Athéni örömnepok, Gamma	443
A vakáció első napján, Sz. F.	449
Pasztortűznél	459
Jankó, németből Sz. F.	475, 493
Petőfi utolsó órái	518
Amerikából (Egy misszionárius levelei) 527, 540, 556, 567	
Az első conditio, Teveli M.-tól	587
Tihamér pénze, Bergl Izortól	598, 615
Az első kudarc, Buchwald Andor	634
Az udvari bolondok, Democritostól	646
Névtelen hősök, Oláh Gábertől	683, 699, 709
Visszaemlékezés, Berkes Imrétől	727, 743
Deák-élet, Buchwald Andortól	738
Testvérboszu, Berkes Imrétől	755
A szemargai legátus, Kadli Nagy Györgyötől	762, 780
Egy magyar Robinson, Mutatvány Böngérfi János regényéből	791
Diák-színészek, Berkes Imrétől	796
Az örök-ember, Berkes Imrétől	806

IV. Szépirodalmi és történeti tanulmányok, fejtegetések, elmékedések.

Csudásság a költészetben, Kemény Aladártól	4, 28, 44, 59, 73, 93, 107, 125, 141, 157, 175, 189
Az idő jelképei a régiéknél, Kárpáti Kelemtől	9
Az ifjuság a magyar nyelvért, Simonffy Zsigmondtól	14
Magánolvasmányainkból. 1. Erdély aranykora. 2. Hétköznapok. 3. Zord idők. 4. Rajongók. 5. Csehek Magyarországon	54, 83, 109, 245
Balassi és Petőfi, Kuttassy Agosttól	210, 221
Az utolsó lovag, Merlintől	223
Báró és bankár, Tones Gusztávtól	243, 266, 279
„Tengeri hántás”, Szimyei Ferencztől	294, 311
A mulandóság és örökkévalóság költészete, Engel Oszkártól	332, 346
Kemény „Zord Idő”-je, Kunfy Zsigmondtól	362, 378, 390
A szivről, Wilhelm Frigyesztől	364
Leonardo da Vinci „Urvacsorá”-ja, Bellaágh Aladártól	396
„Buda halála” jellemei, Schöber Bélától	412, 423
Brassai Sámuel	444
A természet megismerése Isten imádasára vezet, Pordé Gyulától	455
A vén cigány, Kunfy Zsigmondtól	461, 471
Tóth Kálmán ifjú éveiből, Dr. Horváth Cyrilltől	465
Sárossy Gyula bujdosása Hevesben, Zalár Józseftől	490, 501, 525
A római nép művelődése és nevelése, Bernhardy után szabadon Gál Kálmán	525, 535, 554
Jókai és az iskola, Dr. Sárffy Aladártól	529
Középkori magyar elbeszélések, Dr. Horváth Cyrilltől	541, 550

Budapest. Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV., Papnövelde-utca 8.)

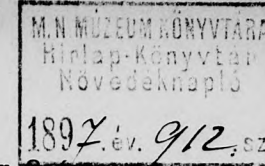
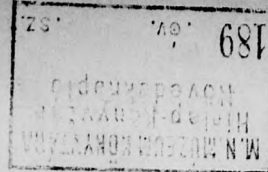
Eötvös: „Magyarország 1514-ben”, Kunfy Zsigmondtól	566, 583, 604
Szemere Miklós tanuló éveiből, Perényi Józseftől	577
Arany János Petőfiről, Baross Gyulától	637, 653, 667, 679, 700, 714
„Az utolsó Bátor”, Kunfy Zsigmondtól	747, 758
Márius, Kemény Aladártól	695
Antonius beszéde Shakspeare Julius Caesar-jában, Szimyei Ferencztől	801
Deák-élet Angolországban, André Laurie után Andor Pál	754, 772, 786, 804
Hannele, Kunfy Zsigmondtól	812
Tell jelleme Schiller drámájában. Börne után Bellaágh Aladártól	789

V. Természettudományi, földrajzi és vegyes ismeretterjesztő cikkek.

Az Aetna	29, 51
A mindyájunk szigete	66
Könyvek a nyomtatás feltalálása előtt, F. L.	93
Elméletek a naprendszer keletkezéséről és fejlődéséről, Marossy Rudolftól	99, 117, 130, 149
Fizikai kísérletek	102
„A csendes óceán gyöngye”	110
Az aczeltoll	211
Mi a villamosság? Goldziher Károlytól	239
A kairói egyetem, dr. Erdődi Bélától	268
A számról, F.	282
A szénbányákban, Sz. Nagy Zsuzsávtól	298, 315, 330
Római kalmárboltok, J. K.	342
A világnyelv, Melegertől	374
A zsiráf	394
Kőolaj és kőolajforrások	427
A hold hatása a népek képzeletére, Marossy Rudolftól	477, 487
Az emberi nem kora, dr. Dudek Jánostól	481
Augusztus, Faith Mátyástól	504
Hulladékérv értékesítése	558
Az állatélet és a nagy hideg	574
A leveli béka, mint időjós	588
Az északi sark vértanúi	593
Tanulmányi kirándulásom Dalmáciában, dr. Erdődi Bélától	602
A drótvetetek nélküli táviratozás, Goldziher K.-tól	610
Utazás a Szent Anna tava körül, Dánér B.-tól	619
A színvakságról, Sz.-tól	630
Csudálatos fák, Botanicus-tól	660
Football, K. A.-tól	726
Az acetylen-gáz világítás, Goldziher Károlytól	731
Ifjusági kézimunkák	775

VI. Elegyes cikkek.

Kis tükör, Figgel-től	7
Jókai-statisztika, #.-tól	101
Márczius 15	195, 215, 230
Jelentés a „Tanulók Lapja” irodalmi pályázatáról	259
Az eperjesiek fiúmei kirándulása, S. J.-tól	300
Tanulmányút, ifj. Bene Lászlótól	318
A pécsi kerületi tornaverseny	446
A familia, Sz.-tól	509
A király ajándéka, R. K.-tól	645
„Októberi rege”, polémia	694
A classicus műveltség hatása, ifj. Csiky K.-tól	733
Hódolás a királynak	733, 749
Sub auspiciis regis	750
Ott volt-e Toldi György Laczfi seregében? Székely Istvántól	779

IV. évfolyam.

Budapest, 1897. január 3-án.

I. szám.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt
A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVA.

<p>Előfizetési árak:</p> <p>Egész évre 4 frt. Fél évre 2 frt. Negyed évre 1 frt.</p> <p>Megjelenik minden vasárnap.</p>	<p>SZERKESZTI:</p> <p>Dr. RUPP KORNÉL főgymnasiumi tanár.</p>	<p>SZERKESZTŐSÉG:</p> <p>Budapest, IX., Soroksári-utca 31. KIADÓHIVATAL. Budapest, VI., Teréz-körút 23. sz. KÉZIRATOKAT nem adják vissza.</p>
--	--	---

A magyar ifjusághoz.

Fővárosunkban emelkedik alkotása szinterén a nemzet regenerátorának, a nagy Széchenyinek szobra, ott a szabadelvűség és európai egyetemes eszmék nagy bölcselőjének, Eötvösnek, újabbkori politikai életünk alapvetőjének, Deák Ferencznek, szabadságharcunk Tyrteusának, Petőfinék, a Toldi dallójának, Aranyak, érzebeöntött alakja. Halhatatlanjaink Pantheonjának csarnokában azonban egy hely még üres, fejlődésünk útján egy határjelző oszlop még felállítatlan. A Zalán futása énekesnek, Szózat próféta-dalnokának még nincs szobra az ország szívében. Nincs, de állítani kell! E gondolatot vetette fel csak imént a Budapesti Napló; ez eszmét a nemzet van hivatva tette érlelni. És nem lehet, nem szabad kételkednünk, hogy a nemzet áldozatkészségéből a muló évszáz véghatárán meg lesz emlékjele annak a Vörösmarty Mihálynak, ki-nek neve haladásunk és átalakulásunk történetével oly elválaszthatlanul összeforrott, ki-nek költészete a képzelem szabadságában, nemzeti és az általános emberi eszmék hirdetésében édes anyanyelvünk legfényesebb diadala lett.

E szobrot, mely látható jelképe lesz annak az örök igazságnak, hogy a nagyok emelke nő az idővel, a nemzet egyetemének kell felállítania. Hozzá kell járulnia gazdagnak, szegénynek, nagnak, kicsinynek a maga filléréivel. Megérdemli az, ki «milliókra költé dús elte kincsét.» És itt kötelesség néz középiskolánk ifjuságára is. Hisszük is, hogy az a magyar ifjuság, mely a «régí dicsőség» énekeiből tanulja meg a honszerzés fenséges küzdelmeit s ezekben azt, hogy nagygyá és hatalmassá

a nemzetet anyagi és szellemi erőinek kifejtése teheti, melyet a honszerelemre, az önzéstelen hazafiságra, a király iránti hűségre a Szózat nemzeti imája, a Honszeretet, Deák Ferenczhez, a Jósolat, a Hymnus tanítanak; s mely a nyelv nagy mesterének művészetében ismeri meg annak erejét és gyöngédségét, tüzet és olvadó melegségét, a fenséget és kellemet, a képek színpompájának ezer változatoságát: felérzi kötelességét, s akkor, midőn nemzete nagy költőjének az ország fővárosában szobrot készílt állítani, adományaival hozzájárul a nemes cselhez.

Kedves Ifjak! A keresztényvilág nagy ünnepet ült szt. karácsony napján. A végtelen idő messze távolában a betlehemi szegényes jászolhoz tért az emlékezet, annak a bölcsőjéhez, ki az emberiség megváltására küldetett. Ne gondoljátok, hogy a történelem nem ismétlődik. A megújodás, megváltás szelleme vissza-visszatér időközön, nemzeteken és nemzedékeken át. Ugyanaz az isteni küldetés lelke, mely egykor a názáreti Jézust az ígért betöltésére elhívta, munkál azokban a szellemekben, kiket a Gondviselés szólít elő a nemzetek számára, nagy és elhatározó pillanatokban. Ilyen Messiása, ilyen prófétái küldetésű térta a magyarnak a költő, Vörösmarty. Annak az átalakulásnak, mely ujjászülte az ifjú nemzetet, ő volt egyik ihletett előharczósa, az ő meg nem tört hite, kétségbe nem esett reménye hirdette azt az új evangéliumot, mely az izmosodó ezerévet Magyarországot egy új ezer ígért földére átvezette.

Ünnepelve szt. karácsony napján s ezekre emlékezve, ne feledjétek, hogy az ünnepeknek

mély erkölcsi tartalmuk van. Alkalmassak, hogy általuk nemes elhatározásokra buzduljunk. Terjeszték a gondolatot otthonaitokban, szüleitek, ismerősök körében, gyűjtsetek adományokat a nemzet nagy költőjének szobrára. S ne ejtsétek el a gondolatot, ha néhány nap múlva az iskola falai közé hiv vissza kötelesség. Taná-

raitok s talán legilletékesebben az önképzőkörök vezetői, bizonyára kezökbe veszik legott a ti soraitokban a gyűjtés ügyét. A ti filléritek lesznek a legbecesebbek azon az oltáson, melyen egy egész nemzet nyújt áldozatot nagy fiának.

Major Károly dr.

A rétségek fia.

— TRELLER FERENCZ ifjúsági regénye. —

I. FEJEZET.

Lassan szállt a nap szertelen tűzgolyója az égbolton lefelé és vöröses fényárba vont a beláthatatlan messzeségbe terjeszkedő síkságokat, melyeknek határai mintha egybeolvadtak volna az ég aljával.

Egyetlen fa, egy árva kóró sem ütközik a szem elé. Mindenütt csak fű, a prairie szurós füve fakad a meddő talajból, mely sok helyt mindennemű növényi ékesség nélkül, letarolva, pusztán lép a napvilágra és így még csak erősíti a vígasztalan sivatag benyomását. Fölötte felhőtlenül sátoroz az ég boltja és szakadatlan kéksége növeli az egésznek egyhangúságát.

Egy hang nem hallatszik itten, az állati élet kihaltnak látszik, halálcsend uralkodik szerteszéjjel.

A síkságoknak e végtelen tengerében, hol elvész a kutató tekintet, a talajképződés egyformaságában, a köröskörül honoló mélységes csendben van valami félelmes nagyság.

A rémület fensége uralkodik itt a sivatagban. Csak a búcsuzó nap aranyos fénye löveli mindenre az élénk élet látszatát.

E vadonság közepén három lovas tartott lassacskán észak felé. Paripaiknak patkónyoma elenyészett a magas fűben és a körülöttük mérlázó csend, úgy látszik, rájuk is megtette hatását, mert szótlanul léptettek előre.

Kettő közülök meglett férfiú volt, minőket a prairiek északi és keleti tájain sűrűen láthatni, hol ezek a bátor, edzett emberek örködnek azon ezernyi gulya fölött, melyek télen úgy, mint nyáron künn maradnak a szabadban. Viseletük: a széles peremű kalap, magas csizmák, fegyverzetük, de kiváltképen az a rövid nyelű, rengeteg karikás ostor, melyeket övükben hordoznak, első pillantásra elárulja, hogy ezek cowboyok.*)

*) Amerikai pásztorok.

Kevés bizalomkeltő rejtett e két embernek viharbarnította ábrázatában és velük a pusztában találkozó bekés utasok alighanem aggó-

dóba eshettek biztonságukat illetőleg.

Magas termetű volt az egyik, arczéle olyan, mint a sólyomé, két sötét szeme merészen villogott és vakmerő arczkifejezését éppenséggel nem enyhítette az a sebhely, mely homlokától ábrázatán végig lehuzódott.

Hosszu társának semmiben sem tágitott a másik, egy még fiatal, alacsony, szélesvállu, tömzsi fejű, széles arczu ficzkó. Vonásain a szilaj bátorság helyett durva kegyetlenség kifejezése ült.

Mindkét, nyugtalanságba ejtő formájú egyén hosszú puskával volt fegyverezve, melyeket keresztbe tettek maguk előtt a nyeregben. Bőrövkéből kések és pisztolyok villogtak ki.

E két zordon, aggasztó külsejű alak között egy karsu fiú lovagolt, ki még aligha lehetett túl a tizenhat esztendőn. Csinos, de igen sápadt

arczába belelógó hosszú, gesztenyebarna haja is hullámosan ereszkedett le, gyűrődött, piszkos gallérjára.

Rövid ujjast és finom, sötétkék keiméből való hosszú nadrágot viselt, melyek azonban, valamint himzett inge is, vesződéses, fáradságos vándorlás nyomait mutatták.

Bágyadt, megtört volt a fiú tartása, bánatos halvány arcának kifejezése és fátyolozott tekintete időről időre mintha kérdőleg szegődött volna az égre.

Hallgatagon lovagoltak hárman még egy darabig tovább, míg végre a magas ember e szavakkal törte meg a csendet.

— Keressünk magunknak éjjeli tanyát, Yim, úgy sem érhetjük el már az Arkansast.

— Miattam teheted, dörmögött rossz kedvvel a másik; ugyan szépecskén bele bonyolódtunk a rétségbe.

A fiút e szavakra mintha borzadály lepté volna meg. Pillantása aggódva tapadt egyik kísérőjéről a másikra.

A magasabbik mitsem felelt, csak szeme fűrészelt ide-oda. Mikor az végre megakadt egy sötét ponton, mely földhalomhoz hasonlóan domborodott a közelben, odavágtatott és egy bölény tetemére bukkant, melynek már majd felét elfogyasztották a falánk prairie-farkasok.

Fütyölt és társa hozzá nyargalt.

A fiú megállította lovát. Ha a két cowboy most hátra tekint, észre vehették volna, mint néz föl kézkülsővel az égre és mint mozdul meg esdeklőleg ajka.

— Azt akarom neked mondani, Ben, mondá nyers, de fojtott hangon a Yimnek szólított férfiú, hogy most már torkig lakhattál érzelmességeddel. Elég mélyen benn vagyunk a pusztában. Ma este golyót röpíték a fejébe s ezzel vége a komédiának.

A másik egy perczele lesütötte szeméit, aztán sötét tekintetét társára szegezve, mogorván így felelt.

— Ez nem egyezik össze a természetemmel, Yim. Még csak gyermek — mondom neked, hogy nem egyezik össze a természetemmel. Volna csak érettebb és lenne kezében karabély, csinján eltennem láb alól: de egy fegyvertelen gyermekkel, Yim, átalom ezt tenni, én mondom neked, hogy átalom.

— Akkor nem kellett volna magadra vállalnod a dolgot.

— Nem így gondoltam ezt én. Igaz, hogy száz dollár sok pénz, de mégsem vállaltam volna magamra, ha tudom, mily nehéz egy gyermeket hideg vérrel meggyilkolni. Nem egy ember érezte már a késem élességét vagy golyómat, de azok férfiak voltak és az forgott kocz-

kán, melyik erősebb. Mondom neked ez még gyermek.

— De így mitévők legyünk? Visszaszállítsuk a kölyket? Nos?

A hosszú Ben egy perczele gondolkozóba esett, majd így szólt:

— Mondok neked valamit, Fellow. Benn vagyunk a pusztaság kellő közepén, száz mértföld járásra nincs itt ember, még egy csavargó rézbőrű sem. Hagyjuk itt a gyereket... csináljon aztán, a mit akar...

— Hiábavaló kegyetlenség, egy golyó irgalmasabb ennél.

— Lehetséges, de most az egyszer nem visz rá a lélek. Imádkozni hallottam a gyermeket.

Durván kaczagott föl a másik, de Ben ügyet sem vetve erre, folytatta:

— És ekkor eszembe jutott, hogy egykor én is imádkoztam anyám ölén. Mondom neked, Yim, hagyjuk itt cserben...

— Ej hát, miattam, ha ez megnyugtattja lágy szívedet, megtehetjük. De ez a bölény hullá nem azt bizonyítja-e, hogy vadászok voltak a közelben?

— Nem. Ez az állat bitangha tévedt a csordától és a coyotek*) halálra hajszolták. Ide nem jó sem bölény, sem vadász.

— Jó, beleegyezem. Hagyjuk hát a gyermeket itt — de aztán csak gyorsan el ebből az átkozott gazból!

Némán lovagoltak erre vissza a készségesen várakozó fiúhoz, kinek alakját bearanyozták a lenyugvó nap végső sugarai.

— Itt ütünk tanyát az éjszakára, master Pál. Keressen magának egy alkalmas helyecskét, ma már nem érhetjük el az Arkansast.

A fiú engedelmesen szállott le. Példáját követte a két férfiú. A lovakat lenyergelték, kipányválták és mindhárman letelepedtek gyapju takaróikra, melyeket a nyeregről szedtek le, a fiú kissé távolabb társaitól.

Előszedték a szárított húsból és kukoricza kenyérből álló eleséget. Ben megkínálta vele a fiút, mit ez el is fogadott és lassan fogyasztani kezdett, miközben Yim övéből egy bádoggalaczkot vont elő és annak erősszagu tartalmával fűszerezte vacsoráját. Hasonlóképp cselekedett hosszú társa is.

Miután Isten igazából kortyantott egyet belőle, odakinálta a fiúnak. Ez vissza akarta utasítani, de egy mogorva «No hát!» arra készítette, hogy belekóstoljon a tüzes italba. Köhögve adta vissza aztán a palaczkot.

A férfiak mihamar végére jártak vacsorájuk-

*) Pusztai farkasok.

nak. Az éjszaka már tökéletesen leszállott, Yim lecsatolta tehát a nyeret és vánkoslus használva ezt, nyugalomra hajtotta fejét. Nemsokára hortyogása jelezte, hogy álomba merült. Ben még főnmardt. Kis vártatra így szólt a fiuhoz:

— Feküdjék le, master Pál és aludjék.

Szelid hangon kérdezte ez:

— Hova vezettek engem? Mit akartok velem tenni?

— Mindent meg fog tudni, mihelyst holnap elérjük az Arkansast; ne aggódjék mit sem — semmi baja sem történik... mindent meg fog érteni.

Pál hallgatott és elrövedezett az égbolton, melyről derős fénynyel ragyogtak le a csillagok, e távoli világok.

Ben maga elé bámult. Majd hirtelen e szavakkal szakította meg a csöndet:

— Hisz ön az istenben, master Pál?

A fiu elrémült a kérdésen, de azután válaszolt, oly hangon, melyben a legmélyeb meggyőződés rezgett: Oh, igen, hiszek benne.

— Es abban is, hogy meghallgatja az ártatlanok imáját.

— Abban is, mert ő a legkegyelmesebb, a legjóságosabb.

A cowboy erre mit sem szólt, egy darabig füstfelhőket eregetett maga elé kurta kis pipájából, azután kiverte, végül pedig annyit mondott: «Jól van, master Pál». Ezzel társa példájára elnyujtózkodott.

A fiu még kevésbé ülte maradt, kezeit össze kulcsolva térdén. Végtere őt is megszállta a fáradság, betakarozott köpenyébe és lelke elröppent az őt környező rideg valóságból az álmok országába, mely elébe varázsolta hazáját, a szülei házat és azt a kedves, nyugodt életet, melyből durva kegyetlenséggel szakították, ragadták el.

(Folyt. köv.)

Csudásság a költészetben.

Esztetikai tanulmány. Irta: Kemény Aladár.

I. FEJEZET.

Objektív és szubjektív csuda.

Az ember lényében az értelem örökké túlsúlyban áll a képzelem fölött. Valónkkal konokul egybenőt azon tulajdonság, hogy csak annak tulajdonunk elvitázhatatlan hitelt, mi érkeink alá esik; mit kéz megtapinthat, szem végigvizsgálhat, fül fölfoghat. A konkrét uralma az absztrakt fölött mindennapi dolog; mihelyt e viszony ellenkezőre válik, értelmünk rendellenességet sejt.

E velünk született tulajdonunk annyira nem tagadja meg magát, hogy a képzelem által előidézett birodalomban, az eszmény országában is érvényre emelkedik. A költészetben az esztetika álláspontja szerint egy parányi valóznak kell belekeverednie, mert különben az egész alkotás merő légvárként, röpke szappanbuborék módjára ellebben.

A mit értelmünk elhisz: az igaz. A mit józan megfontolás, emberi meghányás-vetés határozottan visszautasít, de képzelünk möhön megkap: az csudálatos.

Az utóbbi fogalmat a közélet szerfölött gyakran hordozza ajkán. «Csudálatos, de igaz»: egyesíti a szólás a két ellentétességet. Csudálatos mindaz, mi akár a tényleges világrendtől, akár a megszokástól elüt: tehát leginkább relatív fogalom. Csudálatos mindaz, mi eredé-

sében vagy megnyilatkozásában ellenkezik az általános tapasztalattal, mi meghaladja halandó világnézetünk korlátait, mi rendkívüliségével megkapja fantáziánkat: létezik ilyképen abszolút csoda.

A csudán csudálkozunk, mert nem ismerjük előidéző okát, mert előttünk csupa rejtelem veszi körül. A mi pedig felfogásunkat túlszárnyalja, abban a nagyság, szertelenség magvat védjük, mi ismét a fenségesség hatását létesíti énkre. A fenséges nem egyéb, mint a szép egy megnyilatkozása, alak és eszme oly viszonya, melyben az utóbbi tényező van felsőbb-ségben.

Épen ezen összeköttetésnél fogva a csudáságnak, mint a szép egyik érvényre jutásának, tehát eszközének, jelentékeny és érdekes szerep nyílik a költészetben.

A költészet ahhoz mérten, hogy nyilvánulataiban az örök emberit tárgyazza, mindig az emberi szellem hű visszatükröztetője. Annak a tényezőnek, melynek a neve szép, a maga felfogásával fontos része akad benne. Az fölvilágosulatlan, egyszerű kedélyével a csudásság nagy hívője, előmozdítója, sőt épenséggel megteremtője. A természet naiv, tanulatlan gyermeke szemlélődni kezd. Röghöz kötött eszejárása nem bírja átérteni a millió oldalú mindenség nehéz rejtélyeit: minek megmagyarázására tehát kevés-

az értelmi fejlettség, segélyül jön az élénk fantázia s költészet, mely minden emberkebel mélyén lappangva szunnyad. Minden természeti jelenség és mozzanat kútforrását valamely fensőbb hatalom működésében látja: a tények megokadatulásához hozzájárul a fantázia csapongása és a hozzáfűzött czafrangokkal létrejő a babona.

Mentül tovább jutott az emberiség fejlődésének történetében a tapasztalat, a tudás annál jobban szaporodott, a gyermek óriásba szökent. S ha a haladás lejtőjén lefelé tartunk, egyszer csak ott fogunk állani az éretlen eszemő bölcsője mellett, midőn a gügyögő emberiség ugyszólván közel állott az istenséghez; midőn az istápolásra mulhatatlan szüksége velt s azt találjuk, hogy e kor a csudahit szülője. Ekkor megfoghatókká lesznek előttünk a régiek tarkabarka hitregéi, fantasztikus magyarázatai, ezernyi ezer mondái. S nem ütközünk meg Homerosz azon helyén, midőn Ogügia szigetének naiv lakói utána révedeznek a Nausikaát követő Odysseusnak s tünődnek azon, ugyan miféle égben lakozó szellem lehet az, ki ime földre jött?

A csudásság e bővizű forrását az jellemzi főképp, mint igyekeznek a magyarázók az előttük érthetetlen dolgoknak konkrét alakot kölcsönözni, a titokzatosságokat érzéki köntösbe bujtatni. Ilyképen a világ egy mesebeli kacsa-tojas töredéke míg a többi héjből a nap, hold, csillagok meg Vajnemöinen hős alakultak. (Kalevala). A tél egy hattyuvonta kocsin ülő tündér, kinek nyondokain fehér virágok, a hó-pelyhek fakadnak. (Germán monda). A szél, a mint összekergeti a felhőket, a tolvajlás istenének, Hermesnek mása, ki elhajtja Apollónak, a napnak nyáját. (Görög mithosz).

A meg nem történtek megtörtént tényként való fölfogása: ebből áll az esztetikai csuda lényege. Az a hit, mely egész istenrendszert teremt magának, e feljebbvalóit emberi saját-ságokkal, antropomorphizmussal és antropopathizmussal látja el, mely kultuszává teszi az emberfölöttit, azt tökéletesen a köz szempontjából fogva föl, alkotja az objektív csudát. Ilyen objektív csudák bő tárházait nyújtják a különböző vallásfelekezetek mondái. Az ó- és ujszövetség szebbnél szebb, bűbajos költői zomár.czezal bevont példait törhetetlen hittel iktatták oda szerzőik. Isten eszközei, Buddha, Jézus, Mózes, Mohammed a közhit tanúsága szerint számtalan ily objektív csudát szemléltet és műveltek.

A babona ragadós, általános tévhiedelem. Am ismét más azon helyzetnek, azon állapot

nagy csudasága, melyet a közszel ellentétben az egyén által észlelt rendkívüliség képez. Az individuum egyedülléte, a saját lényébe való belemerülés fejlesztik ki a csudás elem másik nemét.

A homály, a sötétség, a magányosság túlságosan érzékenyekké teszik, megfeszítik az idegeket: nem csuda, ha azok bármely külső hatásra reagálnak. A fölzigatott fantázia előtt azután a nemlétező létet, a képtelenség képet nyer. Az utszéli bokrok, fenyegető karok gyanánt merednek föl, a kiterített vászon megalapítja a kísértetlátást. Ha még egy gondolatban való feszült elmélyedés is szóban forog, az érzéki csalódás még erősebb, fixivebb. A buzgó zarándok előtt kilép keretéből a Madonna képe, mely előtt leborulva fohászodott; magányos szirttetőkön, kutak mélyén megjelen az istenség. A várrom alatt lakó babonás köznép megelevenülni látja a kihalt helyeket: deli lovagok, ékes urhölgyek kelnek ki letűnt századok homályából. A temetőben alvó vándort csontvázak táncolják körül s csak a tizenkettedik óra ütésre térnek vissza a föld alá. A Huszt bús dűledékei fölött borongó Kölcseynek «lebegő rémalak» int:

«Hass, alkoss, gyarapíts s a haza fényre derül!»

Mind e csudásnak tetsző tüneményeknek mi a szülőoka? Lehet érzéki, tényleges, külső, melyben megnagyobbító, fenségessé tevő körvonalat ad az érzéki fölhevülés: ez a csalódás, illusió, mely gyakori jelenség. Amde hol keressük az előidéző motivumot oly eseteknél, hol külvilági hatás, érzéki szervekkel, szemmel, füllel, a tapintással fölfogható tárgy egyáltalában nem létezik s így illusióra alkalmat nem szolgáltat?

Ha a külső világban nem kutathatjuk, ugy hátra marad a benső. Tényleg a forrás csakis az emberi valóban, a lélekben rejlik: a kép csakis képzelt és a fölingerelt fantázia szüleménye. Így származik a szubjektív csuda, mely lélektanilag tehát káprázat, hallucináció.

A fantázia adományáról tudjuk, hogy részint a már rég feledtségbe veszett, messze, elmúlt időkről vonja le a régi leplet, részint új képeknek válik szülőanyjává, melyek a lélek mélyéből kelnek életre. A képzelet ereje a valóságból merítette őket: ez azon határhoz, melyen a való és költés érintkeznek.

A szubjektív csudának nevezett elvont tünemény is valón alapszik, csak hogy olyan, ha-

mely tényleg nem létező, a képzelet alkotja meg tehát *aiszonylagos* valón.

Fejtegetésünk célját képezi: kimutatni, hol, melyik műfajban és hogyan bír jogosultsággal

a szépnak ezen eszköze, a csudásságnak két faja, melyet oly gyakran sikerrel és hatással alkalmaztak különböző idők különböző költői.

(Folytatása következik.)

Uj század küszöbén.

Bar megviselt az élet súlyos járma,
Bár környezöm csüggedt emberek,
Bár lelkesedni kész nevetség már ma:
Én lelkesedni még tudok s merek!
A szívem, az volt mindig a paizs!
Igába verve megalázva is,
Erősebb voltam mint a gúny, a kétség,
S nekem szép álmot termelt a sötétség!

Sokszor, ha nem jön álom a szememre,
Töpregek némán éjszakákon át,
S elgondolom: mi sors vár nemzetemre,
Mily végzet éri magyarok honát?
A dolgos népek roppant versenyében
Méltó szerephez vajjon jutsz-e népem?
Hová visz a jövődő nemzedék,
S új ezerévet vajjon érsz-e még?

Hazánkat Árpád karddal vette meg, —
Szép munka volt, de könnyebb feladat
Mint a miénk, mert ő csak nyers tömeg,
Kard, dárda ellen vezetett hadat.
De most, de most! Győzhetsz-e majd hazám,
Mikor nem fegyver —: a betű, a szám
Ront ellened . . . s nem bős embergomoly,
De finom ész és zaj nélkül ostromol . . .!

Haladj a korról, légy frígyes-barátja,
De csak barátja —: rabszolgája nem!
Nyílt országút a jó előtt, de gátja
Mindannak, a mi romlott, becstelen!
Tanulj, ne majmolj! Tisztelj idegent,
De csak fajod legyen számodra szent,
Légy önmagadnak biztos támasza,
S megélsz örökké szép magyar haza!

Abrányi Emil.

Ha százfelől támad meg a tudás,
Rád csap, mint indián őserdejére
A gőzfürész, az ördögös, csudás,
És ölni kezd, bár nem hull senki vére!
Jaj, véged volna, mindörökre vége,
Ha a műveltség lenne ellenséged!
Megállhattál markolható vas ellen,
De összezúz a láthatatlan szellem!

Nem volt nagyobb és irgalmatlanabb
Ellenfeled még! . . . Hogyha nem tudod
Hozzá hasonló szellemmel magad
Fölfegyverezni . . . hogyha nem futod
Rügös inakkal versenyét . . . ha kétes
Vagy a szemében: eldönt, semmivé tesz!
Mégvet, lenéz, nem irgalmaz neked,
Kigyomlál, mint meddő fölösleget!

Ó védj magad magyarság lelke, védj!
Mélységes forrás, törj, buzogj elő!
Ha kórság üli Árpád nemzetét,
Te gyógyítsd meg, hatalmas őserő!
Hisz nagyjaink belőled meritettek,
S a legjobbakkal mind egyenlők lettek,
És fölszállottak a dícsők körébe,
Kiket csodál a földnek minden népe!

Kis tükör.

— A „Tanulók Lapja” számára. —

Phaedrus meseíró szerint a néhai Jupiter két zacskót akasztott minden ember nyakába. Az egyik, a melyben saját bűneink vannak, hátunkon lóg, a másikat pedig, a mely felebarátaink bűneinek tartalmazója, elül hordjuk. Csakis így történhetett meg az, hogy a saját hibáinkat, bűneinket nem láthatjuk, míg ellenben másokon mindig találunk kifogásolni és gáncsolni valót.

Régóta vizsgálgom a tanulóknál azt a bizonyos zacskót, a melyben saját hibáink lap-pangnak. Föltettem tehát magamban, hogy ezen az uton szerzett tapasztalataimból kis tükröt formáljak s a Tanulók Lapjában a nagy reményű ifjuság elé tartom. Erős hitem, hogy mindenki ráismer önmagára s hogy mindenkinek testi-lelki épülésére szolgál majd. Hogy annál könnyebben hozzáférhető legyen felszólító és tiltó mondatok alakjában jelenik meg a kis tükör.

Szeresd a magad vallását, a másét pedig ne bántsd. Tultságos sok időt ne tölts vers-irással, ha nincs tehetséged hozzá, inkább gyakorold magad a prózában.

Ha irsz valamit, ne hagyd el a vesszőket, hogy gondolataid homályos orakulummá ne legyenek.

Tanulj meg becsületesen magyarul és szégyeld magad, ha, teszem, V. osztályu tanuló létedre még nem tudod a tárgyias ígeragozást helyesen alkalmazni.

Zsebredugott kézzel ne sétálj; különösen nadrágzsebedet kiméld meg ettől.

Ha köszönsz, ne csak mutató ujjaddal jelezd, hogy van kalapod, hanem emeld meg tisztességesen.

Vicczlapot ne szerkeszsz, míg diák vagy, mert se idő, se képességed nincs még ahhoz.

Czigarettatárczád legföllebb otthon, fiókodban legyen.

Hangosan ne tanulj, mert az rendesen értelmetlen szajkózásra vezet, melynél az ész

helyett a fül gondolkozik. De ha már tudod leczkédet, minden esetre mondd el egyszerű kétszer hangosan.

Ne mulaszd el ok nélkül az előadást; a nátha vagy egy kis lábfájás nem elegendő ok az iskolamulasztásra.

Dolgozataidban ne tőrj tintafoltot. Fogalmazd meg először, a mit irni akarsz, csak azután tisztázd le a füzetbe.

Ha elbeszélpsz valamit, ne használj nagyon sok «és»-t meg «aztán»-t.

Könyvedből ne csinálj jegyzetes kiadást, mert az mindig gyanús. Sőt radirozd ki a jegyzeteket, ha már minden áron ócska könyvet kell vened.

Ha szekundát kaptál az iskolában, soha se mondd otthon: Pedig tudtam a leczkét.

Rongyos vagy piszkos ruhában ne menj az iskolába, még akkor se, ha magadnak kellene is foltoznod.

Ha fordítanod kell idegen nyelvből, nézd meg először a szók jelentését, különben bábeli zavar támad a fejedben.

Tíz órán túl ne maradj fönn, inkább kelj föl hat órakor.

Olvasmányaidból készíts magadnak kivonatokot és jegyzeteket.

Dolgozataidat magad csináld, különben nem művelődik az eszed, hanem megmarad eredeti és állapotában.

A sűgás veszedelmes és rossz szokás.

Felelés közben ne pislants a könyvbe, mert megzavarodol és elrontod a szemedet.

Ideáloed egy-egy derék ember legyen.

Szabad idődet a szabadban töltsd s ne otthon a fűstfellegekben.

Akármenyit tudsz is, légy szerény. Ne hidd hogy a te fejed a földnek az a nevezetes pontja, melytől a délköröket számítják.

Igyekezzél saját lelkedbe látni. Legyen egyik főszabályod a híres jóshely fölírata:

Ismerd meg tenmagadat.

Figyelő.

FESTŐ AKARSZ LENNI?

Az idő jelképei a régieknél.

— A „Tanulók Lapja” számára. —

A régi görögök és rómaiak felfogásának, gondolkodásának és eszmevilágának vallásuk adott irányt. Vallásuk, mely nemcsak a természeti tüneményekben, nemcsak az embert körülvevő tárgyakban, hanem még az elvont fogalmakban, erkölcsi eszmékben is megannyi isteni erőt látott. Az embernek a felsőbb hata-

mythosához fűzve találjuk a brit muzeum két szobrán.

Az egyik herma-módra végződő szobor Saturnust öreg ember alakjában ábrázolja, lecsüngő, rendetlen szakállal, fején babérkoszorúval. A feje fölött tündöklő csillag a nap jelképe, a hátára illesztett szárnyak a gyorsan repülő időt, a kezeiben nyugvó gölyő a világot ábrázolják.

A másik szintén koszorúzott fejű és dús szakállu alakot mutató szobron a testet borító tunicára és a fáklyán tekerődő kígyóra vésett emberszemek jelképezik az időt, mint amelynek előre és hátra tekintő szemei mindent meglátnak, ami a jelenben, multban és jövőben történhetik. A kisebb-nagyobb időközök allegoriája nagyon változatos.

A rómaiaknál lustrum-nak nevezett öt évi időköz két szép nő alakjában van feltüntetve; az esztendő (annus) jelképe deli természetű férfi. Arczán alarczot, testén a tragikus színészekéhez hasonló ruhát visel, annak jelzésére, hogy az esztendő előre nem látható és nem ritkán elszomorító eseményeket rejt méhében.

A négy évszak (tempestates anni) allegoriája két változatban ismeretes. Az egyik egy sirt fedő márványlap domborművü képe, melyen a

lomtól való függése, melynél fogva a föld fia mindennemű életviszonyai között érezte az istenek jóindulatának szükségességét, oltotta be a régi görög és római népbe a vágyat, hogy folyton istenei közelében lehessen, tanácsukat, jóakarataikat kérhesse, haragjukat kiegészíthesse. Az istenekkel való emez állandó érintkezés vezette az embert az istenek látható ábrázolására, mely ezer és ezerféle képeivel és szobraival az egész mythológiát felölelte.

A becsület, hűség, vitézség erényeinek, a szerelem, barátság érzelmeinek, — mindmegannyi istenített eszméknek — jelképes ábrázolásaival gyakran találkozunk a régi emlékeken, de csak elvétve van alkalmunk oly jelképekre találni, melyek az idő fogalmának, az időszakoknak, éveknek, hónapoknak, heteknek, a napnak és a nap szakaszainak megérzékített alakjait tüntetik fel.

Az idő fogalmát Kronos vagy Saturnus isten

négy évszakot ugyanannyi nőalak személyesíti. — A keskeny sávalakban húzódó diszítés két szélén látszik a két ellentétes évszaknak: a nyárnak és a télnek jelképe.

A nyárt (aestas) ábrázoló félmeztelen nőalak jobb könyökére támaszkodva szemközt néz a téllal. Fején kalászkoszoru, bal kezében kalászból kötött csokor. Az előtte tánczó szárnyas genius jobbával a kalászokat érinti, balkezével az aratás jelvényét, a sarlót tartja. A tél (hiems) bal könyökére nehezülő női alak, melynek egész testét vastag ruha fedi. Szem-

ben vele egy téliesen öltözött genius látszik, kezében a téli vadászat leggyakoribb zsákmányával: a nyullal.

A nyár és tél alakjai között, a dombormű középpontján vannak elhelyezve a tavasz (ver) és ősz (autumnus) jelképei.

Az ősz nőalakja a nyár felé fordul, fejét szőlővesszőkből és szőlőfürtökből font koszorú díszíti, jobbával segítségére siet a geniusnak, ki a szőlőfürtökkel megrakott bőségszarut tartja. Testének a nyár felé fordult oldala meztelen; a tél felé eső oldalát ruha takarja. Mellette foglal helyet a tavasz egy jobb karjára támaszkodó nő alakjában, melynek fején virágkoszoru pompázik. A tél felé nyújtott lábán sarút visel, mellének a nyár felé fordult része meztelen. A balján álló szárnyas genius virágokkal telt bőségszarut érint.

Az évszakok másik ábrázolása Commodus császár egyik pénzének hátsó lapját díszíti és «Temporum felicitas» köriratot visel. A négy ifju alak közül a jobbfelől álló legszélsőbb, gondos ruházatával és sarujával a téltre emlékeztet. A többi három fiu meztelen. A tavasz egyik kezében virág, a másikban kis gödölye van; a nyár sarlóval fegyverkezik, az ősz gyümölcsessel megrakott kosarat hord a fején. A hónapok jelképei nagy Constantinus császár idejéből valók, tehát abból a korból, midőn az erősödő keresztény vallás a közfelfogásra, az

állami és társadalmi intézményekre, valamint a művészetre átalakító hatást gyakorolt. De mivel ez új hit a szívesen ellenszegülő római-sággal való küzdelmében csak úgy tudott nagyobb és nagyobb tért foglalni, hogy számot vetett a körülményekkel és alkalmazkodott azokhoz, az első keresztény emlékek bizonyos szempontokból tekintve, erősen profán jelle-

gűek, amennyiben t. i. a keresztény vallás symbolumain bőven találkozhatunk a pogány vallás különféle motívumaival.

Innen van, hogy az a keresztény naptár is, melynek kézírata a bécsi császári levéltárban őriztetik, pogány vonatkozású képekkel van díszítve. E díszítésül szolgáló képek az egyes hónapokat következőleg ábrázolják:

Januarius hónap az áldozatot végző consul alakjában áll előttünk. Hosszu ujjas tunicájá-

nak szegélyét gyöngyök ékesítik, a köpenyül szolgáló trabe gazdag ráncokban simul vállaira. Balkezében virágot tart, jobbával tömjént hint a Janusnak bemutatott áldozat tüzére. Az oltár mellett álló kakas a viradatot jelenti, az új év első óráját, a Janus-áldozat idejét.

Februarius női alakja övvel átkötött tunicát visel. Kezeiben kacsát tart, annak leléül, hogy

e hónapban (főleg a déli vidékeken) nagyon gyakori az eső. Ugyanezt jelentik a levegőben függő urna, melynek lefelé fordult nyílásából bő vízmennyiség ömlik alá, a gém és a hal.

Martius ifju alakjának középső testét farkasbőr takarja, Marsnak, e hónap istenének, szent állatjéé, amely fiait, Romulust és Remust táp-

lálta. A zöldelő fű, a csevegő fecske és a szelid kis gida hirdeti a tavaszt, mely e hónapban kezdődik.

Aprilist egy tánczó férfi jelképezi. Kezeiben csengő hangszert tart, egyik lábával a Pán sipjára emlékeztető furolyaköteget érint. A tánczó előtt emelkedő és myrtuskoszorúval di-

sított oltáron Venus alakja látszik, akinek tiszteletére a tánczó Aprilis tömjénáldozatot hint az égő gyertya lángjára.

Május női alakja széles ujjú, bő tunicát visel. Balkezében gyümölcsessel megrakott kosarat tart, jobbával illatos virágot emel orrához. A virág a májusi természet bájait jelképezi és emlékeztet a ludi Florales nevű ün-

nepre, melyet e hó harmadik napján ünnepeltek.

A lábainál üldögélő páva tarka tollzatával és a körülötte látható virágok gazdag szín, pompájukkal, a májusi napok szépségét juttatják eszünkbe.

Junius képét egy ruhátlan ifju alakjában látjuk. Ujjával a napórára mutat, jelezvén, hogy a nap e hónapban már megrövidíti pályáját. A másik kezében tartott fákllya lobogó lángja

a juniusi napok izzasztó melegségét jelenti. Az alak mögött látható sarló az aratás symboluma, a gyümölcsessel telt kosár a délvidék bő termésére emlékeztet.

Julius ifju alakja kezében erszényt tart, mely alatt egy kincsekkel telt barlang nyílása látszik. A baljában látható virágtartó edény és a lábai előtt álló két kosár jelentése ismeretlen, vala-

mint az is csak valószínű föltevés, hogy az erszény és barlang kincsei azon nagymérvű kiadásokat akarják jelképezni, melyekbe e hó folyamán rendezett ünnepi játékok kerültek.

Augustus torzonborz haju férfiut ábrázol, amint szomjuságtól égő ajkait az álla alatt levő vízzel telt edény fölé tartja. Előtte páva-

tollakból készült legyező, lábainál szomjat oltó, dús nedvű vizi tökök hevernek.

A *September* karjára vetett köpennyel vidáman enyeleg a szél. Maga az ifju is tele van jókedvvel; a jobbában tartott játékszer: egy kötélén rángatózó gyík, melynek a szabadulás

vágyával folytatott hasztalan erőlködései a természet egyszerű fiának különös élvezetet nyújtanak. A kép hangulatát kiegészíti a szüretre emlékeztető két hordó.

Október a gyümölcszedésben és a vadászatban keresi szórakozásait. A nyul- és madár-

sülthez már készen áll az ujbór, melyet esücsos, kétfülű amphorákban erjesztenek.

November kopasz öreg ember alakját ölti magára. Balkezeiben bűvös tálcát tart, melynek belsejéből egy gyűrűbe fonódott kígyó (Serpens) emelgeti fejét, jobbával Isis esergő hangszerét rázza. Maga a hosszú tógás férfiú Isis istennő papja, aki egy oltár szélére tá-

maszkodik, melynek tetején az Isis-áldozatra szánt kecskefej látható. Hasonló sors vár a lúdra is, mely mintha vesztét érezné, irgalomért esdő szeméit a papra emeli.

December diszes tunicája fölé könnyű vállvető borul. Balkezeiben világító fákllyát tart. Az előtte álló háromlabu kerekasztalon láthatók a kockák, a hosszú téli esték játékszeréi. A hurokra fűzött madarak a földműves téli foglalkozását, a madárfogást jelképezik, a földön heverő, szivalaku gyümölcsök a föld azon jóságának emlékei, melylyel a mesebeli aranykorszakban a fáradozást még nem ismerő em-

beriséget táplálta. A kép ezen mozzanata a Saturnus uralkodása emlékére rendezett Saturnalia-ünnepet (decz. 17.) juttatja eszünkbe, a midőn a társadalmi kasztkülönbségek megszűntek, szegény és gazdag, rabszolgák és uraik közös asztalnál étkeztek és egy társaságban szórakoztak.

A hét napjainak ábrázolását a bonni muzeum egyik ércz-szoborcsoportozatán találjuk megörökítve azon istenek alakjában, kiknek neveiről a régi rómaiak az egyes napokat elnevezték.

A szoborcsoportozat egy kis érczhajó üregében van elhelyezve. A mellszobrok sorát megnyitja az öreg Saturnusé (szombat), mellette balról látható Sol vagy Apollo szobra, fején napsugarakkal ékített koronával. A keresztények e napot Jézus Krisztus feltámadásának emlékére az Ur napjának nevezték, mi magyarok vasárnapnak mondjuk. Hétfőt Diana vagy

Luna szobra ábrázolja a félhold alaku fejjel, kedd a morcz Marsnak van szentelve, kinek alakja a szoborcsoportozat közepét foglalja el. Bal szomszédjában petatus-árol könnyen ráismerhetünk Mercuriusra (szerda), folytatja a sort Jupiter (csütörtök), bezárja Venus (péntek).

Emberi alakban ábrázolták a nap különböző szakait is. Így p. o. az esti szürkületet (crepusculum) egy légben uszó gyermek alakjában, ki kezében égő fákllyát tart s akinek feje körül finom sötét fátyol lebeg. A hajnal (aurora) női alakja kétfogatu kocsiban ülve ábrázoltatik és minél tovább hajtja kocsiját az égboltozaton kelet felé, annál mélyebbre ereszkedik feje mögött a sötétség fátyola. Az est (vesper) férfiú-alakja abban különbözik a crepusculum gyermekalakjától, hogy míg a sötétség fátyola emennél még csak a fej hátsó része felett lebeg, a vesper alakján már a fejtető felett látszik.

Kárpáti Kelemen.

Az ifjuság a magyar nyelvért.

— A „Tanulók Lapja” számára. —

Az ifjuság sokat tehet nemzeti nyelvünkért. Nemcsak művelheti nyelvünket, követve tehetségéhez mérten remekíróink példáját, — nemcsak terjesztheti nyelvünk ismeretét és szeretetét, hanem maga is előmozdíthatja a nyelvnek teljesebb tudományos megismerését.

A nyelvész nem járhatja be az országnak minden zegét-zugát, pedig mindenütt vannak a nép nyelvének olyan sajátosságai, olyan kifejezései, amelyeknek ismerete előmozdíthatja nyelvünknek megértését s történetének földerítését.

Nagyon érdekes észlelnünk, hogy oly szók és alakok, melyek régibb irodalmunk tanúságai szerint azelőtt országszerte el voltak terjedve, de a mai irodalomban s köznyelvben ismeretlenek, egy-egy nyelvjárásban fölbukkannak fülünk hallatára. Legérdekesebb e jelenség olyankor, ha az illető kifejezés már évszázadok óta elavult az irodalomban, vagy ha régi irodalmunkban is csak egy-két adatot ismerünk, mely akkori megvoltát bizonyítja.

Csak a XVI. század elejéről maradt fenn két irott nyelvemlékben ez a szó: *évad*, még pedig mind a kettőben így használva: *éjnek évada*, ami az illető helyeken kétségtelenül annyit tesz, mint éjnek ideje. Azontul negyedik századig lappangott ez a szó s csak 1861-ben került elő egy komáromi helységből s ujabban, mikor a népnyelv tanulmánya mindig több érdeklődésre talált, még mintegy tiztizenöt helyről. Ma is többnyire így mondják: *éjnek évadján*, *éjszakának évadján*; de használják más szólásokban is, pl. *gyapjunyírás ivadán*, *ősz ivadán*, *légy ivadán* stb. 1875-ben a Magyar Nyelvőr ajánlotta ezt az *évad*, *ivad* szót a szezon nevéül a hibás képzésű *idény* helyett s emez azóta majdnem egészen átengedte helyét ama régi, de soká feledésben maradt szónak.

Régibb irott nyelvemlékeinkben, az ugynevezett kódexekben, melyek jobbra a XV. század végéről s XVI. elejéről maradtak ránk, van két íge: *gyapponik*, *gyapont*, az első annyi mint meggyűl, lobbol vet, a másik annyi mint meggyűjt. A későbbi irodalomban e két szónak nyoma vész. Képzhetni tehát, mennyire meglepett hallanom, midőn egy veszpremmegyei, papkeszi parasztasszony egyszerre csak ilyeneket mond: «Ebbe a száraz fába ugy bele *gyapponik* (a tűz), mint a gyujtóba»: «bele *gyapponik* majd a kályhába!» Azóta sem közölték

egyebünnen e szót, pedig nem lehetetlen, hogy többfelé is mondogatják.

Szintén kódexeinkre és első nyomtatványainkra szorítkozik a *kisálkodik* ige irodalmi használata; jelentése «veszekedik, czivódik, ingerkedik». S ime, Dunántul sok helyen találkozzunk vele a nép beszédében: Csallóközben, Komárom, Somogy- és Tolnamegyékben stb.

Sonka, sódar: mindkettő német eredetű szó, mert ezekből lettek: *Schunke* (*Schinken*), *Schulder* (*Schulter*), s az egyik voltaképpen czombot, a másik vállat jelent. Pedig volt a sonkának eredeti magyar elnevezése is kettő: *top* és *lolja*, de ezeket az irodalomban csak a régi Calepinus-féle szótár (XVI. száz. vég.) néhány helyén találtuk meg eddig. Azonban a népnyelv maiglan ismeri mind a kettőt: a *top* megvan Somogyban és Kecskeméten, a másik pedig — a *lolja*, *lolva*, *lolu* alakokban — Tápió-Szelén (Pestm.), Csallóközben és Rima-Szombatban.

Lehetne más ilyen érdekes és tanulságos ritkaságokat is említeni, amelyeket csakis a tősgyökeres magyar nép közt forgolódva fődözhetünk fel. Hozzájárulnak még a népies szó-lásmódok, közmondások, melyek sokszor igen szépen gazdagíthatják az irodalmi nyelv kifejezéseit s kiszoríthatják az irodalom idegenszerűségeit. S végre a népies beszédnek kiejtésbeli s nyelvtani eltérései, bármily furcsák vagy helytelenek irodalmi szempontból, a nyelvtudománynak igen becses és hasznos segédeszközül szolgálnak egyes vitás kérdések megoldásában.

Az ilyen népnyelvi adatokat, bármily csekélyek is, a Nyelvőr mindig köszönettel fogadja és szívesen közli. Ritka is az a folyóirat, melynek munkájában maga a közönség is olyan tevékeny részt venne, mint a Nyelvőrében. Az idej, huszonötödik évfolyam maga 180 dolgozótársától közölt kisebb nagyobb közleményt s közöttük *nem egy középiskolai tanuló volt*.

Viszonzásul a Magyar Nyelvőr minden tanuló-nak s minden önképzőkörnek igen olesón jár s különösen kívánatos, hogy az *önképzőkörökben* mentül inkább elterjedjen. Minden füzetben vannak olyan cikkek, melyeket a körökben havonként *föl lehetne olvasni*. E cikkek fölolvása először is igen tanulságos és mulatságos volna az ifjuságra nézve, mert részint a divatos nyelvhibákat rostálgatják, részint pedig a nyelvbéli kifejezéseke

magyarazzák, — másodsor pedig különösen az apróbb rovatok, a «helyreigazitások és magyarázatok», a «kérdések és válaszok» rovatai alkalmat adnának az érettebb ifjuságnak is, hogy egyes kérdésekhez hozzászóljon, s különösen, hogy közölje a tapasztalatai körébe eső

adatokat, akár a nép nyelvéből, akár pedig olvasmányaiából.

Reméljük, hogy ezt a tanulságos és gyümölcsöző szórakozást minden önképzőkör meg fogja magának szerezni s ezzel hasznos szolgálatot fog tenni a nemzeti nyelv ügyének is.
Simonyi Zsigmond.

Nagykőrösi királyjárók.

— A „Tanulók Lapja” számára. —

Gyönyörűséges alföldi pusztaság!

Mennyi szép emlék, bűbajos kép elevenedik meg lelkünkben neved egyszerű említésére! Merülünk bár látásodba delelő idején, mikor enyegő bélibáb teregeti szét rajtad tündérszövésű fátyolát s megrakodnak buczkaid színes képekkel, mesebeli kastélyok árnyas berkeivel. Vagy merengjünk el képeden napszálltakor, midőn sárgás földeden végigömlik a bíboros alkony hamvas piros fénye. Micsoda fölséges csend áhítatos egyedüllet vesz körül ilyenkor a mérhetetlen sikon! Nem lehet azt az otthonos, nyugodalmas érzést, azt az andalító hangulatot leírni, a mi ilyenkor a magyar embert elfogja. Utas, vadász, pásztorember, a kit csak megbűvölt a sik róna látása, visszavágyik oda, mint a gyermek az anyakebelre! —

Félelmes alföldi pusztaság!

A milyen elragadó szép vagy nyáron, annyira meglepet téged az is, akit rossz sorsa havas zimankóban visz végig kietlen rónáidon. Itt az egyenes talajon mutatja meg az északi szél, hogy ő milyen nagy úr tud lenni, ha akar. Mikor szilaj tánczra kél a hulló hóförmeteggel, feldobja toronymagasságig, megforgatja odafenn, aztán levágja a földre, s zúgva, sivitva tapos végig rajta; mikor az ember nem lát tiz lépésre maga elé, mert örökké szeme előtt cikázik a ficzánkoló pihék sűrű forgatagja s azon túl semmi, végestelen végigsemmi! Csak úttalan sivatag, mely nyúlik határ nélkül, tart órák, napok hosszat s messze földön sehol egy tanya vagy falú! A szegény földi halandó káprázó szemmel, hidegtől dermedten, botorkál el útszéli csardák mellett; nem lát belőlök semmit, elföldi előle az a sűrű, ugrádozó kárpit, a mit hózimánkóból előtte kapkod a pusztá vad gyermeke, a téli szél.

Csúnya, förtelmes vidék ilyenkor az alföld! Kihalt rajta minden.

Elhagyott karámok mellett halad el az útja tévesztett vándor, néha megrémíti egy-egy

hirtelen előtte meredő kútgém, a melynek ostorfáját lekapcsolták télire; — lakatlan csöszkunyhók, pusztá gulya telepek, kint hagyott szalmaboglyák a szérükön, melyeket össze-vissza kúszált a vihar, — a munkás emberkéznek ez élettelen nyomai körül szinte félemlens az egyedüllet.

Aztán az a hőmennyiség. Az egyenetlen buczkák között sose tudja az ember, mikor süpped belé, ha gyalogos, derékig, ha tengelyen utazik, lovai szügyéig. Elcsigázva, kimerülve kell küzdeni minden talpalatnyi helyért, miközben a vakító fehér hószin meggyullasztja a szemet, az éles vad szél elfullasztja a lehelletet. A hó egyre mélyed, az alkonyat egyre szürkül, a hideg fájóbb, dermesztőbb — s a tanya, a város még olyan messze, olyan elérhetetlenül messze van!

Hanem aztán ilyenkor — micsoda dicső dolgosziporkázó tűzhely mellől hallgatni a messze kint zúgó zivatart, csöndes nyugalmas tető alól figyelni a kutyák, vagy talán farkasok csaholását, áhítatra kelni a reszketegül elverődő estharang szaván.

Ki mindezt végig tapasztalta, az tud csak félni az egyiktől, örülni a másiknak.

Az a nagy különbség a külső kietlen világ, meg a belső meleg otthon között, bizony nem mai keletű. Érezték azt déd- és ősapáink talán még élénkebben, mint mi manapság. Nem is mozdult négy fala közül ilyenkor, a kinek nem kellett, a ki pedig el nem kerülhette, előbb Istennek ajánlotta veszendő porhüvelyét, s úgy vágott neki a keserves útnak.

Úgy látszik mind a két állapotban lehetett már nem egyszer része Brockenthal Evaristus labancz óbesternek is s ez vihette rá ő kegyelmét, hogy december közepén az Úrnak 1667. esztendejében Tiszafüred alatt átszálltassa lovas svadronját Biharból a Künságra s itt a lakottabb, módosabb vidéken keressen magának, meg dandárának a nem szeretem-napokra valami biztosabb oltalmat, téli pihenőt.

Hanem hát tél apót nem olyan könnyű kijátszani. Néha napján bizony megréfalja az öreg még a kún puszták tapasztalt fiait is, hát még olyan Schlessvighből ideszakadt jámbort, a minő Brockenthal ur volt, a ki jóra való német létére a nálunk tapasztalt időjárásból is teoriát csinált. (Itt tanyázott már vagy tizenöt éve nálunk, de még mindig nem tanulta meg, hogy az időjárásnál nincs hálátlanabb mesteriség s rettentően szakkermintirozott, valahányszor kalkulása előtt álltak be az őszi esők, vagy a tavaszi áradások.)

Most az egyszer azonban úgy látszik, mintha beütne a számadása. Szép, száraz téli idő járt, tiszta napos meleggel déltájban, csipős, egészségesebb hideggel éjszakánként. Akadálytalanul vizsgálhatta sorra a kún falvakat s válogathatott bennök felszése szerint, hogy melyiket szerencséltesse közülük a karácsonyi ünnepek alatt becses vendéglátásával. — Minél inkább vizsgálgatott, annál magasabbra nőttek igényei. Itt is, ott is akadt valami, a mi huzamosabb téli szállásnak nem kedvezett. Itt a széna volt kevés, ott a házi állat, itt valamelyik kurucz fészekhez esett közel, amott pedig egészen el lett volna temetve a világtól; némely községnek nem volt elég pénze a vendéglátáshoz, máshol lett volna, de nem akadt kaputos ember, a ki véle Landsknechtet játszik.

Végre véletlenül beléjük botlott valami kecs-

keméti ember. Szekeres gazda volt, Miskolczig szegődött fuvarba s most onnan jött hazafelé! Az országúton akadt beléjük. És azt a jó tanácsot adta Brockenthalnak, hogy a sok falujárás helyett vágjon neki egyenesen délnek s a sári pusztaságon keresztül két napos lovaglóval lejut Nagy Körösrre. Az gazdag város, van kaputos polgára elég, védett hely s jelenleg messze környékén nem látni kuruczbandát; azokkal kiegyezett a város félesztendőre s előre megváltotta látogatásuk díját.

Ez kellett az öbesternek. Megajándékozta az okos gazdát s kegyesen hazabocsátotta. Ment is az, a mint kikerült közülük, lóhalálában, majd elnyitte ostorát faradt lovain. Nevettek rajta a németek: mégis csak gyáva nép ez a magyar, hogy szalad a katoná láttára, még ha nem bántja is!

Eszükbe sem jutott, hogy az a szekeres gazda mégsem tőlük való feltében hajt olyan eszeveszettül. A mint, hogy úgy is volt. Egyébért sem sietett a kecskeméti fuvaros, csak is a miatt, mert a messze Kárpátok felől már reggel óta figyelni az ott felkerekedő kékes felhőtorladékot. Brockenthal is azért akarta a messzi útra rávenni, hátha ott vész valahol a nagy hóviharban. Ha pedig nem vész el, hát úgy se baj, mert akkor másik ellenséget sújt vele: Nagy Körös városát.

(Folyt. köv.)

K é p ű n k h ő z.

Két képet mutatunk be olvasóinknak. Mind a kettő érdekes mozzanat az ifjuság életéből.

Az egyik barátságos szobát tár elénk, a hol a boldogság tanyázik, legalább azt mutatják a ragyogó arcok. Megjött a karácsonyi szünidőre a család kedvence, a kis deák. A szegény özvegy hajlékát palotává varázsolja a fiu otthon léte. Csak az imént érkezett meg, s rögtön asztalhoz erőltetik, mert megfázott, megéhezett, jól fog esni neki egy kis leves. Az édes anya szeretettel simogatja a fiu átfázott kezét, ő azonban a hideget fel sem veszi, hiszen felmelegszik a szeretet melegétől, a mely minden oldalról feléje sugárzik. Két kis öcsese ott ül mellette az asztalon, balról kis húga ül a padkán s az ajándéku kapott csomagnak örül, ki akarja találni mi van benne, addig nem nézi meg. Jobbról, az édes anya háta mögött, a felnőtt leánytestvér áll, kezében főzőkanál van, ő készíti el a kedves vendég számára a vacsorát

de pár percze ott hagyja a tűzhelyet, hogy ő is hallgassa a fiuak beszédjét, a mely csupa boldogsággal van tele. A fiuak arczáról jó kedv, öröm s boldogság sugárzik, hogyne, hiszen ő az osztály disze, ő az első tanuló. Mind rája figyelnek, hisz oly régen nem láttak, hisz annyira szeretik.

Másik képünk szintén egy törekvő fiut ábrázol. Gyula barátunk a szabad idejét mindig rajzolással töltötte, de e mellett iskolai dolgait sem hanyagolta el. Minden képes könyvet, minden ilusztrált lapot át szokott forgatni, hogy a bennök levő képekben gyönyörködjék. Aztán maga is megpróbált rajzolni s mert a jó Isten megáldotta őt a rajzolás tehetségével, csakhamar nagy ügyességre tett szert. Eleinte csak czeruzával rajzolt házakat, állatokat, embereket, azután az ecsettel is megpróbálkozott. Mindenki csodálta a kis fiu ügyességét. Gyula is, édes anyja is, örültek a szép rajzoknak, melyeket nemcsak ismerősök, hanem a hozzá értők is

ISMÉT OTTHON, A SZÜLŐI HÁZBAN.

megdicsérték. Mikor a nyáron itt Pesten jártak, Gyulácska elhozta magával néhány rajzát s addig kérte édes anyját, míg rábeszélte, hogy elvitte őt egy híres festőhöz a rajzokat megmutatni, hogy a fiu tehetsége felől véleményt mondjon. Dobogó szívvel indult a nehéz útra, de édes anyja kísérte őt, hát nem félt annyira. Beléptek a művész fantasztikusan berendezett műtermébe. Az özvegy elfogult hangon adta

elő, hogy mi járatban vannak. A jószívű művész leültette az özvegyet, ő maga egy bórral bevont diványon foglalt helyet, s úgy nézegette a fiu rajzait. Ugyan mit fog mondani? A kritikus jószágos arcza s nyugodt vonásai, jóval biztatnak. S azután? . . . azt mondja neki, csak tovább is ily szorgalommal dolgozzál fiacskám, — van benned tehetség, művész válhatik belőled.

I R O D A L O M.

Ezer magyar feladat. Magyar iskolai dolgozatok gyűjteményét, vázlatokat, kidolgozott feladatokat s válogatott themákat ad ki lapunk szerkesztője, dr. Rupp Kornél főgymn. tanár. A mintegy 250—300 oldalra terjedő nagy munka január végén jelenik meg diszes kiállításban. Erre a jelenleg nyomás alatt levő érdekes és hasznos könyvre a 2 frt bolti ár helyett 1 frt 50 krral előfizethetni Hangos Antal kereskedésében, Budapest, IV. Calvin-tér 5. sz. A megrendelések szerkesztőségünkbe is intézhetők, az előfizetési pénzek azonban Hangos Antal címére küldendők.

Olcsó könyvtár, szerkeszti Gyulai Pál. kiadja a Franklin-társulat. A népszerű vállalatnak ismét nyolcz kötete (364—371) hagyta el a sajtót, a következő eredeti és fordított művek. *A Dabóczy-család.* Pálffy Albert veterán írók regénye. A legújabb időben játszik cselekvénye, de Pálffy tolla alatt fölelevenül a régi patriárkhális, magyaros élet. Az újabb írók által annyira keresve keresett czifra szalonok helyett a vidéki úri lakokban találja meg embereit, s az életet is hozzánk közelebb kutatja fel, a magyar középosztályban. Egy úri család drámáját írja le, cselekvényben, fordulatokban gazdagon, mellék-epizódokban is változatosan s alakjaiban annyi jellemzetességgel. Az elbeszélő hang friss és lebilincselő. Ára 60 kr. *Alarcon* Péternek műve, kitől magyarra csak az utóbbi időkben fordítottak le egy pár elbeszélést. Egyik nevezetes műve, az «El escandalo», nagyon sok kiadást ért meg az író hazájában. Ez jelent most meg magyarul. *A Botrány* cím alatt. A 12-dik spanyol kiadás után fordította Haraszti Gyula. A spanyol társadalom képét adja, mélyrehatóan megfestve, az emberek kitünő rajzával. A művészi előadást a gúny, a humor és szellemesség emeli. A fordítás igen gondos és magyaros. A híres munka 466 oldalnyi kötetet foglal el s ára 80 kr. — *Gabrielle,* színműtől őt felvonásban, írta Augier Emil, francziából fordí-

ifj. Szász Béla: ára 40 kr. *A kapitány leánya* Puskin Sándor egyik legszebb regénye, oroszából fordította Ambrozovics Dezső; ára 40 kr. — *Deskartes emlékezete,* a XVII. századbeli nagy francia gondolkodó életének és filozófiájának ismertetése, a francia akadémiától 1765-ben megkoszorozott emlékbeszéd, írta Thomas, francziából fordította és jegyzetekkel ellátta Rácz Lajos; ára 30 kr. *A magyar irodalom főirányai,* a magyar szellemi élet összefoglalása legfőbb mozzanatainak kitüntetésével, írta Riedl Frigyes; ára 30 kr. — *Folt, mely tisztít,* a modern drámai költészet kitünőségének, Echegaray Józsefnek négy felvonásos drámája, spanyolból fordította Patthy Károly; ára 30 kr. — *A papa,* vígjáték három felvonásban, gróf Teleki-jutalmat nyert pályamű, írta Bereczik Árpád; ára 20 kr.

Ifjúsági játékok középiskolákszáma. Ottó József tanár a közokt. miniszterium megbízásából egy régóta sajnósan nélkülözött könyvet írt: játék könyvet a középiskolák számára. A derék tanár rendkívül becses szolgálatot tesz e könyvével a testi nevelésnek, melylyel nálunk csak újabban kezdenek foglalkozni. A tornatanárok nehezen nélkülözhetik e könyvet, mely nagy gonddal válogatja és csoportosítja a mozgó játékokat, kizárólag csak ezeket vévén fel könyvébe. Könnyen való használhatóságát nagyban elősegítik azok a sikerült fényképek, melyeket Collaud Ferencz, a VII. ker. áll. főgymnasium ismert nevű tornatanára készített az ő tanítványaival rendezett játékok után, melyekből lapunk mult évfolyamában igen sokat mi is közöltünk. Körülbelül száz játékot mutat be Ottó tanár s a nevezetesebbeket Collaud fényképei kísérik. — Olvasóink figyelmébe melegen ajánljuk e könyvet, mely 1 frtért kapható a kiadónál, Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai) czégnél.

Jelky András kalandjai. Ki ne ismerné közülünk ezt a kedves könyvet, mely a híres

magyar, bajai fiu csodálatos viszonságait meséli el, mely annyira az ifjúság szája ize szerint való, hogy lelkében megérinti mindazon hurokat, melyek a nemzeti és emberi iránt minden igazi ifjúsági olvasmány olvasásakor megrezdülnek lelkünkben. E könyv már külföldön sem ismeretlen. Jelky András kalandjait évek óta német, orosz és finn nyelven olvassák, több ilyen folyóirat pedig bő kivonatban közölte és hosszabb ismertetésekben tárgyalta. E könyv most a *negyedik* kiadásban jelent meg a Franklin-Társulat tulajdonában s kapható minden könyvkereskedésben. Ára diszes vászonkötésben 3 frt.

A Magyar Nyelvőr az 1896-iki évfolyammal pályafutásának huszonötödik évét töltötte be. Mióta Szarvas Gábor megalapította, hiven buzgólkodott megfelelni hivatásának es törekvése, hatása immár általános elismerésnek örvend. Az ezredéves kiállítás sajtó-bíráló bizottsága is összes szaklapjaink közt első helyre állította a Nyelvőrt.

A Magyar Nyelvőr havonként három iven jelenik meg. Előfizetés egész évre 5 frt. — Tanítóknak, tanulóknak, önképző-köröknek és szerkesztőségeknek 3 frt. — Tanítók, ha három nyomt. lapnyi közölhető népnyelvi gyűjtést

küldenek (tájszókát, szólásokat stb.), vagy ingyen kapják a Nyelvőrt egy évig, vagy megfelelő tiszteletdíjban részesülnek.

A Magyar Nyelvőr feladatait és törekvéseit öt pontban foglalhatjuk össze:

1. Őrzi a magyar nyelv eredetiségét és szépségeit az idegenszerűségek pusztító hatása ellen, s e végre bírálja a sajtót, a szépirodalmat s a tudományos munkákat.

2. Összegyűjti és fejtegeti az írók s a népnyelv stílusbeli szépségeit.

3. Megfelel az olvasóknak a nyelvet illető minden kérdésére.

4. Népszerűsíti a nyelvészet fontosabb eredményeit.

5. Önnáló kutatások tárgyává teszi a magyar nyelv szerkezetét s történetét s összegyűjti a nyelv kincseit az irodalomból s a nyelvjárásokból.

Az „1848—49. magyar szabadságharc története“ című ismert munkából most jelent meg a 70-ik füzet, a melyben Graetz György Budavár ostromát mondja el rendkívül érdekesen, napról-napra követve az ostrom lefolyását. Ez a füzet négy ivnyi, Buda ostromáról egy szép és érdekes műmelléklet van hozzásatolva.

I s k o l a i h i r e k.

A szatmárnémeti ev. ref. főgimnázium tanári kara és ifjúsága 1897 január 7-én a tápintézeti alap javára a városi színházban hangversenyt és utána a «Vigadó» összes termekben *diák-bált* rendez, melynek műsora a következő: Balatoni nóták, éneklí a főgimnázium énekkara. Dialog. Előadják dr. Hantz Jenőné urnő és ifj. Jákó Sándor ur. Népdalok. Czimbalmos előadja Osváth Elemérné urnő. Ziegeunerweisen. (Czigánymódra.) Sarasatétól. Hegedűn előadja Fodor Izsó ur, zongorán kíséri Wallner Antal ur. Erdőben. Magán férfi négyes, éneklí: Vajay Imre dr., Mondik Endre, Markos Imre és Jaskovits Ferencz urak, zongorán kíséri Méder Mihály ur. Haldokló mellett. Tompa Mihálytól, szavalja Osváth Elemér tanár ur. Részlet a Traviata cz. operából, éneklí Sugár Aranka k. a., zongorán kíséri Wallner Antal ur. A kórista. Énekes böhözát, előadja Andorffy Péter ur. Induló. Éneklí a főgimnáziumi énekkar.

A brassói rom. kath. főgymnasium önképző-köre december hó 19-én gyűlést tartott, melyet Rotter H. VII. o. t. szaválata nyitott

meg Vörösmartynak «A vén cigány» cz. költeményével. Utána Erdélyi F. VII. o. t. Vörösmarty «Szegény asszony» cz. költeményét, Vén I. V. o. t. Petőfi «Honfidal» cz. költeményét szaválta. Ezután főszerkesztő jelenti a «Huszár-csinyek» c. fordítás beérkezését, melyet elis fogad, szerzője Altstädter O. VII. o. t. Majd Otrobán R. VIII. o. t. «J-hez» cz. csinos költeményét, Molnár D. VIII. o. t. pedig «Egy leányhoz» cz. költeményét olvasta fel. Ezt követte Bartha S. VIII. o. t. szaválta Garay «Kont» cz. költeményével. Ezután a kör egy 10 koronás pályadíjattüz ki egy ódára Szent Imréhez, a melyre a katolikus egyház erdélyrészi többi gymnásiumai is pályázhatnak. Több elintézendő tárgy nem lévén, névsor olvastatt, mire a gyűlés véget ért.

Jó tanulók. Mint levelezőnk értesít, a dévai áll. főreáliskola VIII. osztályának növendékei megérdemlik a nevet, mert ott nemcsak hogy senki sem bukott meg az első időszakban, hanem az osztály nagy része jeles bizonyítványt kapott. Ösztíntén örvendünk az ifjúság komoly törekvésének.

A szegedi főgymn. önképzőkörének pályafutásai: 1. A kath. egyház rendeltetését hogyan tölti be? — 2. Garay költészetének hazafias jellemvonásai. — 3. Árpád jelleme «Zalán futása»-ban. — 4. Horatius költeményei alapján azon viszony jellemzése, melyben Maecenas-szal volt. — 5. Homeros jelzőinek festősége az Ilias I. énekében. — 6. Jókai «Uj földes úr»-jának esztetikai fejtegetése. — 7. Az epikai stílus sajátosságai Goethe «Herman und Dorothea» cz. idyllikus eposzában. — 8. a) Homerosi vonatkozások Vergilius «Aeneis»-ének I. énekében. b) az «Aeneis» I. 723—756. sora lefordítandó. — 9. Európa lakói vallási tekintetben s a vallások rövid története. — 10. Az Anjouk hatása politika és művelődés szempontjából. — 11. Az ivadék gondozás az állatvilágban. — 12. A teleskopok. — 13. Az Euler-féle testek felülete és köbtartalma.

A pécsi főgimnázium önképzőköre, decz. hó 6-án tartotta rendes gyűlését, melyet Vörösmarty emlékének szentelt születés napja alkalmával, a következő programmal. — Vörösmarty: Liszt Ferenczhez, szavalta Rimet O VIII. o. t. Vörösmarty élete és hazafias költészetefelolvasa Grosch K. VII. o. t. Vörösmarty: Élő szobor, szavalta Járányi J. VII. o. t. Az Árgirus monda a magyar irodalomban, felolvasa Buday D. VIII. o. t. Vörösmarty: A vén czi-

gány, szavalta Réder K. VIII. o. t. Végül Inczedy Dénes igazgató ur megköszönte az ifjúság figyelmét, hogy oly szépen emlékezett meg Vörösmartyról, ki mint hazafi, mint költő egyaránt megérdemelte ezen kegyeletet. — Vázolta hazafias beszédében Vörösmarty működését, ki mindig magasán szárnyalt, de sohasem ragadtatta el magát, mert korlátozta őt szíve nemessége.

A szegedi főgymn. önképzőköre decz. 20-án tartotta hatodik rendes gyűlését: 1. Az ezredéves mult emlékezete. Beszéd, mondotta Thomay Ernő VIII. o. t. — 2. Arany: A dalnok bűje. Kiválóan sikerülten szavalta Zimányi Gyula VIII. o. t. — 3. Szárnyas Kálmán VII. o. t. «Vörösmarty költészetének méltatása» cz. dolgozatát bírálta Mészáros Kálmán VII. o. t. A dolgozatot elvetette, mert plagium. — 4. Tompa: A madár fiaihoz. Egyszerűen szavalta Mosonyi Emil VII. o. t. — 5. Brandstetter Arthur VIII. o. t. «Szép Ilonka fejtegetése» cz. dolgozatát bírálta Kiss Aladár VIII. o. t. A dolgozat megdicsértetett. — 6. Sipulusz: A nagybácsik szervezkedése. Kiválóan sikerülten szavalta Stefanovits Vilmos VIII. o. t. — 7. Jantsovits Jenő VII. o. t. bírálta Hentz Károly VII. o. t. «Vörösmarty nyelvezete» cz. dolgozatát; dicséretet kapott. — 8. Ney Ferencz: Éji harangszó.

VEGYESEK.

Bekötési táblák. Lapunk 1896-iki évfolyamához díszes bekötési táblákat készítettünk. Egy darab ára postán küldve 65 kr. Előjegyezni csak 1897. január 25-ig lehet, a mikor 8 nap múlva a táblák a megrendelőknek szétküldetnek. A bekötési tábla árát, a 65 krt. Hangos Antal papirkereskedésébe kell küldeni (Bpest VI. Calvin-tér 5. sz.) Okulva az eddigi bekötési táblák készítésén, tudomásul hozzuk, 1. hogy csak a jan. 25-ig küldött megrendeléseket fogadjuk el, 2. hogy a megrendelés alkalmával a pénz előre küldendő a jelzett címre 3. hogy csak az ily módon eszközölt megrendelésért vállalunk felelőséget; 4. hogy csak annyi táblát készítettünk, a hány megrendelés érkezik. A határidőn túl sem megrendelést nem fogadunk el, sem táblát nem adunk el. Kérjük azokat, a kik bekötési táblákra reflektálnak, hogy mindezeket szem előtt tartva intézkedjenek, hogy a mult évben előfordult rendetlengek ne ismétlődjenek.

Ösztöndíj-pályázatok. Az erdélyi kincstári 60 frtos ösztöndíjak közül az 1896—97. tanév kezdetétől négy állomás töltendő be, melyekre Erdély területrészi róm. kath. vallású, szegénysorsu és jeles előmeneteli középiskolai tanulók tarthatnak igényt. — A Bésán József-féle alapítványból a középiskolai tanulók számára rendszeresített ösztöndíjak közül az 1896—97. tanév kezdetétől számítva egy 300 frtos, két 250 frtos, két 200 frtos, két 150 frtos és hat 100 frtos állomás töltendő be. Ezen ösztöndíjakra bármely középiskolába járó s bármely vallásfelekezethez tartozó jeles előmeneteli és jó magaviseletű tanuló bir igénynyel, azzal a megszorítással, hogy a 300, 250, 200 és 150 frtos állomásokat csak Bésán-féle ösztöndíjat élvező tanulók nyerhetik el előléptetés-ként. — E két ösztöndíj elnyeréseért a pályaművek benyújtásának határideje 1897. január 10. — A Bibics-féle alapítványnál öt 210 frtos ösztöndíj töltendő be, melyeknél

Aradmegye közönsége gyakorolja a kinevezési jogot. A betöltés alkalmával különösen bolgár nemzetiségű és ezek közt a Tomján és Kacsamay családokból származó ifjak, továbbá az alapító Bibics Jakab özvegye Tomján Margit mostoha leányának utódai és ezek után Arad, Csanád, Csongrád és Békés vármegyében született tanulók elsőbbségi igénynyel bírnak. A pályázók csakis kath. vallású és az első gimnáziumi vagy reáliskolai osztályt minden tantárgyból jeles eredménnyel végzett tanulók lehetnek, kötelesek Aradmegye közönségéhez címzett pályaműveiket az alispánhoz január 15-ig benyújtani.

A rétségek fia. Lapunk első számában megkezdjük Treller Ferencz, híres német ifjúsági regényének közlését. Treller Ferencz a szerzője a «Miamis királynak» is, melyet Walden Edmund álnév alatt irt. Treller úr nagyon érdeklődik a magyar ifjúság iránt, járátja a Tanulók Lapját s azt írja, hogy abból tanulgat magyarul. Ez a mostani ifjúsági regénye bejárta a külföldet és Amerikát is, a hol angol nyelvre fordítva nagy élvezetet szerzett az amerikai ifjúságnak. Hisszük, hogy lapunk olvasóinak tetszését is nagyon megfogja nyerni, annál is inkább, mert a rendkívül érdekes elbeszélés egyes jeleneteit csinos illusztrációkkal fogjuk kísérni. Szívesen hoztuk meg ezt az áldozatot is, hogy lapunk elterjedését ez által is előmozdítsuk.

A hatos a pénzlajtörja első foka holnap kerül ki a forgalomból.

A krajcár sohasem volt pénz, hanem csak a kezdetnek kezdete, alap, amelyből esetleg lehet forint.

A krajcárt, ha legurult, még a koldus sem igen kereste, de ha hatost ejtett el valaki, azt még egy kisebb iparos is érdemesnek tartotta keresgélni.

A hatost a nép dédelgető nevekkel is ellátta. Hol picula, hol meg haci volt a neve.

A husz fillér csak nikkel, a hatos ezüstműből való volt. A nép ékszernek is használta. Kilyukasztották és a nyakba fűzve zsinóron viselték. A husz fillérest senkinek sem jut eszébe ékszerül hordani.

Az új valuta nagy pusztítást vitt végbe a pénznemekben. A bankó az ötforintosnál kezdődik és a lajbi zseb ma már ritkán lát bankót.

Lehúzza a nadrágzsebet a korona, meg az ezüst forint és mégis kevesebb összeg, mint a né-

hai való jó papirosforintok korában, amelyek százszámra is meglapultak egy aránylag vékony kis selyem, bálai tárcában is.

És ma — ma vége a hatosnak is és emléke marad csak mint a régi sajn forintnak, meg a zsof-kának, a kutyanylev bankónak is nevezett papir tizkrajcárosnak.

FEJTÖRŐ.

— Rovatvezető: Csiszár József. —

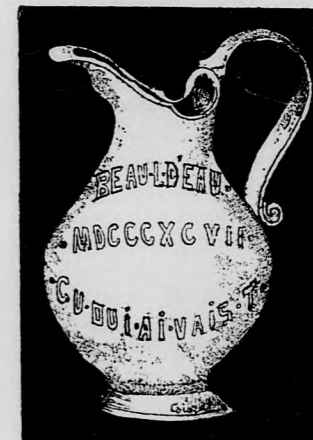
1. Számtani kérdés.

$x^3 - 1 = 0$ gyökei kikeresendők.

2. Földrajzi kérdés.

Melyik város az, mely a XIII. században 90 mocsaras szigeten épült, s melyeket 290 hid köt össze egymással? Gyönyörű épületei vannak, melyek czölöpökre épültek, úgy szintén az itt összpontosuló vasut vonalak is.

Képrejtvény.

3. Történelmi kérdés.

Ki volt az a római diktátor, a ki előbb questor, azután pedig praetor volt s később a harcztéren tünt ki majd konzul lett? Mithridates ellen győzelmesen harczolt.

5. Mértani kérdés.

Öt adott négyzetnek oldalai növekedő számtani haladványt képeznek és összesen 65 m. hosszúsággal bírnak, a legkisebb s a legnagyobb négyzet területének összege 19 m²-rel kisebb, mint a többi három négyzet területének összege; kérdés: mi ezen négyzetek egyikének oldalhossza s területe?

4. Természetrizai kérdés.

Mi a neve azon állatnak, amely hasonlít természetére a höresöghöz, de annál kisebb? Szőre hátán sárgásbarna sötét foltokkal tarkázva. Tompa orra szőrös; kerek fülei alig láthatók; szemei aprók. Szemfogai nincsenek; farka rövid, ugyszintén lábai is. Földalatti lyukakban él.

Megfejtési határidő: jan. 11.

A 51-ik számban közölt fejtő kérdések megfejtése:

Számítási kérdés: 193884 m³ — **Földrajzi kérdés:** Tarpatak. — **Történelmi kérdés:** Diego Rafael don. 1823 nov. 7-én végezték ki. — **Természetrizai kérdés:** Vak egér v. földi kutya (spalax typhlus), a turkálók (Georhynchidae) családjába tartozik. **Fizikai kérdés:** 12 mpercz alatt. — **Képrejtő:** A szorgalom és a szellem egyesülve képezik a nagy embert.

A 49. számban közölt fejtő kérdések megfejtői:

Grosmann Oszkár, a sátoralja ujhelyi főgymnázium önképző-köre. Beöthy Sándor, Gulyás István, Pintér Gyula, Henyei Bertalan, Hantos Béla, Brucker Ede, Spengler Ödön, Nagy Kálmán, Wagner Sándor, Teleky Béla, Szigeti Sándor, Neumayer Lajos, Steinberger Zsigmond, Salmayer Ferencz, Fekete Géza, Zombory Dezső, Kerbler Lajos, Talos Béla, Liebold Ferencz, Szigeti Sándor, Fodor Béla, Vajda Péter, Nagy László, Berényi Antal, Havasy Jenő, Mayer Frigyes, Dajkovic István, Tamássy Géza, Kállai Béla, Bader Gusztáv, Bauer Gyula, Hazay Imre, Várady Béla, Khon Károly, Deutsch Lajos, Reich Gyula, Godó Sándor, Ács János, Grau István, Kerényi Béla, Weisz Lipót, Fleischmann Jenő, Obermayer János, Schreiner Kálmán, Offenmüller Zsigmond, Ehrenfeld Jenő, Szvetics Gábor, Falussy Béla, Meitner Dezső, Szepessy Gyula, Kasztnér Gyula, Pintér József, Orbán Károly, Sziklay József, Glasz Jenő, Ráner Gyula, Vargha Jenő, Hartl László, Deim József, Müller Lajos, Steinbach Antal, Hufnagel János, Konrád Károly, Almássy Ferencz, Telek József, Nagy Gábor, Péchy Lajos, Osztovcics Béla, Serédy István, Weisz Henrik, Ferencz Jenő, Nagy Valér, Farkas Ferencz, Kövy Pál, Tomcsányi Béla, Szauer László, Kerekes Lajos, Cserey Ferencz, Palotay János, Dénes Bertalan, Kun István, Benedek Ferencz, Kristóf József, Auer Béla, Halm Lajos, Réder Károly, Alpári Lajos, Lovassy Sándor, Wiedermann Sándor, Lampert János, Gyulai Dénes, Schmied Alajos, Kulcsár Kálmán, Ritter József, Kutsera Lajos, Jászoly Béla, Cserey Ferencz, Szilágyi Lajos, Pulugyai Dezső, Matron János, Weisz István, Baranyai József, Geiszt Antal, Balázs Ferencz, Takács Károly, Tamaskó Lajos, Vida Lajos, Schmolcz Jenő.

A kitűzött könyvjutalmat sorsolás útján Kristóf József nyerte el, Kolozsvárott, a ki küldje be címét a szerkesztőségbe hogy a könyvet elküldhessük.

Szerkesztői telefon.

Mentz J. Bekötési táblák lesznek. Mai közleményünk erre nézve kellő tájékoztatást nyújt. — L. Gy. S.-Ujhely. Elküldjük Veridicus. A versek, bárha vidéki lapban megjelentek is s ott jónak találtattak, a mi kritikánkat nem állják ki. — B. A. Budapest. Örülünk, hogy két évi hallgatás után ismét életjelt adott magáról; sajnáljuk, hogy versei nem közölhetők, próbálkozzék prózában, abban ügyesebb. — Bartha B. Ajánlatos ügy küldeni, akkor biztosan megkapjuk; a kiadóhivatalba küldött levelekre a szerkesztőség nem adhat választ. A hiányzó számot, ha találunk egyet a magunkéból, elküldjük, csak pontos címét írja meg. Most se írta rá, honnan ír, a postabélyegző meg el van mosódva, tehát ha akarnánk, sem küldhetnénk meg a kívánt számot. — S. G. A rajzok sehogysém váltak be. **Tudósító.** Tessék megpróbálni, de kevés reményünk van hozzá, hogy kérését respectálják. Nem törődnek azok semmivel sem. N. B. Budapest. Sajnáljuk, hogy nem adhattuk a szép cikket, de a mint láthatta, jó előre gondoskodunk alkalmi közleményről, T. Gy. Kedves Gyula öcsém, a beküldött rajzok nem haladást, hanem visszaesést mutatnak. A lelánczolt Prometheus nagyon gyarló, az esetrajz meg éppenséggel rossz. A többi dolgokat is kiadtuk volna, de nem lehetett. Valamely dolgozat kiválóságát rögtön közléssel szoktuk jelezni, ha egyáltalában nem említjük meg, az azt jelenti, hogy olyan rossz, hogy még szót sem érdemes rá vesztgetni. Loschy H. Gyöng. A kérdéses könyv csak január végén jelenik meg. Ha addig várhat a másik könyvre is, akkor együtt elküldjük utánvétellel, ámbar jobb volna az árát előre beküldeni. . . **Tudakozó** Czepléd. Ha a themája hátatlan, keressen jobbat már az, hogy önmaga «hátatlan» tartja, elég arra, hogy kidolgozása ne sikerüljön. Komáromy F. Sívár. Olvassa el Kisfaludy Károly «Ilka» cz. szindarabját. ott meg fogja látni, minő szerepe volt Ilkának Nándorfehérvár bevételénél. Az ön által említett nevet nem ismerjük. **Nivel N. Baja.** A szerkesztőségbe címezi a kiadóhivatalnak szóló levelet? Sziveskedjék minden szerk. telefonunk utolsó sorait szives figyelembe venni. **Sziklai.** A jó kívánatokat s a figyelmeztetést köszönjük. Az utóbbira vonatkozólag tudtuk, hogy az fordítás. Fel szoktunk mi onnét használni egyéb dolgokat és a mit jónak látunk, így, a mint láthatja, elbeszélésünket is onnét kaptuk. A vers ismerős előttünk, — de különben sem való ifjusági lapba. Mi nem írjuk alá azokat az elveket, melyek abban a versben kifejezésre jutnak. **Kopasz.** Udvarhely. A küldeményt átolvassuk s ha majd közölni fogjuk, az lesz rá a legjobb s önnök bizonyára legkedvesebb bírálata. A folytatást minden esetre küldje el. A nyári pályázat bírálata már nincs meg. Mi nem tarthatjuk raktáron a különben sem használható dolgokat.

Előfizetési felhívás.

A „Tanulók Lapja“ negyedik évfolyamának küszöbén állva, visszatekintünk arra a rövid, de tartalmas pályára, melyet a „Tanulók Lapja“ megfutott és önérzetes öröm tölt el bennünket.

E három esztendő alatt a „Tanulók Lapja“ kitöltötte azt a hégagot, mely megindulása előtt létezett. Volt ifjusági lapunk elég változatos, szórakoztató tartalma, de olyan, mely a mulatságost hasznossal, tanító irányával kötötte volna össze, mely az ifjuság ez irányu szükségleteit kielégítette, magát vele azonosítva, hozzá és ügyeihez bajaihoz közel férközött volna — nem. A «Tanulók Lapja» lépett föl úttörőnek e tekintetben. A fiatal nemzedék zöméhez, a középiskolai ifjusághoz szólott és annak közlönyévé lett a szó szoros értelmében. És örömmel mondhatjuk el, hogy lapunk szelleme és magunk elé tüzőtt célunk nemcsak a magyar középiskolai ifjuságot szólította körünkbe, hanem a legilletékesebb tényezők figyelmét is fölhívta rá.

Ezen figyelem fáradozásunk ama kitüntető elismerésében nyilvánult, hogy a nagyméltóságú vallás és közoktatásügyi miniszterium 1896 május 26-án kelt 26808 szám alatt a «Tanulók Lapja»-t a középiskolai ifjuság számára ajánlotta. Lapunk értékének e magas helyről jövő méltánylása, multunk és legközelebbi argumentum gyanánt ama hatalmas, díszes, majd 900 oldalos anyag, melyet elbucsztatott évfolyamunk kitesz, biztos garanciáku szolgál, hogy valamint eddig előre haladtunk, ugy ezután sem fogunk visszamaradni, sőt mindig előbbre megyünk! Lapunk szelleme és iránya ezután sem fog változni. Hiven követjük eddigelé követett célunkat, mely oda irányul, hogy szellemben magyarok legyünk, az ifjuság eszményhitét ápoljuk, művelődését, önmunkásságát elősegítsük és érdekeit előmozdítsuk. Közleményeink a kellemeset a hasznossal iparkodnak összeolvasztani, mit az által igyekszünk elérni, hogy komolyabb, tanulságos és ismeretterjesztő cikkek mellett bőségesen nyújtjuk a szórakoztató, mulattató olvasmányokat. Irodalmi színvonal és tartalmi változatosság elérésében munkatársainknak, a tanárvilág kiváló tagjainak jeles gárdája támogat bennünket, kikhez ez idén több új erő járult.

Reméljük mindezek fejében a magyar középiskolai ifjuságtól, hogy mind egyenként, mind testületileg kiérdemelt bizalmával és megszokott lelkesedésével lép előfizetőink soraiba!

A „TANULÓK LAPJA“ ezentul is minden vasárnap jelenik meg, 16 oldal terjedelemben. A lap közleményeinek javát aktuális, rövid, de magvas vezércikkek, közlemények, az iskolai életből vett elbeszélések és rajzok, a kül-és belföldi irodalom körébe vágó érdekes tanulmányok, poétikai fejtegetések, gazdag természettudományi és ismeretterjesztő cikkek teszik.

Mindjárt első számunkban egy nagyérdékü ifjusági regény közlését kezdjük meg. Értékéért kezeskedik a szerző neve: *Treller Ferencz*, kit a mi olvasóink «Walden Edmund» psendonym alatt oly előnyösen ismernek. E kiváló író művei bejárták a közep európai irodalmakat s Amerikában is feltűnést keltettek. Jelen regény:

A rétségek fia

körülbelül oly terjedelmű, mint a „Miami király“ s szépségben még fölülmulja azt. Érdekfeszítő volta, valóságos drámai bonyodalma és megható vége által bizonyára lefogja bilineselni olvasóinkat. Élvezetes, magyaros fordításáról gondoskodtunk.

Második újdonságunk egy nagyobb szabású esztetikai tanulmány, czime:

Csudásság a költészetben.

mely lapunk egyik ismert munkatársának elismerést keltett munkája.

Propper János urnak, a nagyváradi kereskedelmi akadémia igazgatójának szives ígérete azon kellemes helyzetbe hoz bennünket, hogy a tavasszal felvételekkel bővített cikksorban hozzátjuk leírását ama ritka tanulmányútnak, melyet a nagyváradi akadémia diákjai tesznek, mely többek között Egyiptomra és Palestinára is kiterjed.

Kiváló gondot fordítunk ezen évfolyamban természettudományi rovatunkra s e nemben érdekesnél érdekesebb, változatosnál változatosabb közlemények állanak rendelkezésünkre. Folytatjuk azon intézményünket, melylyel az ifjuság nemes ambícióját serkentjük és munkakedvét szítjuk, hogy negyedévenként

irodalmi pályázatot

tűzünk ki. Márczius havában teszszük közzé most hirdett pályázatunk eredményét.

Változatos és dús Fejtörő rovatunk *Csiszár* József vezetése alatt hetenkint közöl kérdéseket, melyeknek megfejtői között

értékes könyvjutalmakat

sorsolunk ki és ily módon fokozzuk az ifjuság érdeklődését.

„**Vegyes**“ című rovatunkban hiven regisztráljuk a nagyvilág ama ujdonságait, melyek az ifjuság számára érdekelten bírnak. „**Iskolai élet**“ rovatunk bő értesítést ad az önképzőkörök működéséről, az egyes intézetekben fölmerülő eseményekről stb. és valósággal összekötő fonalat létesít az ország legkülönbözőbb középiskoláinak diáksága között. Minden egyes hívünk bizalommal fordulhat lapunk szerkesztőjéhez, ki kérdéseire készségesen válaszol és ad fölvilágosítást a „**Szerkesztői telefon**“-ban.

Ezekben fejtettük ki lapunknak részletes programját, Ezzel kibontjuk zászlónkat a jövő évfolyamra, fölszólítva és kérve Magyarország középiskolai ifjuságát, sorakozzék alája és karolja föl lelkes pártolása által az egyetlen magyar középiskolai ifjusági organum, a „**TANULÓK LAPJA**“ ügyét, mert az egyszersmind az ő ügye is!

A „Tanulók Lapja“

szerkesztősége és kiadóhivatala.

A „Tanulók Lapja“ IV. irodalmi pályázata.

Az új esztendő küszöbén is közöljük olvasóinkkal a múlt évfolyam utolsó, *negyedik* irodalmi pályázatát.

Fölszólítjuk lapunk összes előfizetőit és olvasóit, vegyenek minél számosabban és szorgalmasabban részt e nemes versenyben, mely tehetségeiknek valódi erőpróbájául szolgál s melynek eltekintő bírálata igazságos ítéletet mond dolgozataikról. Pályázatunk határidejének meghatározásánál tekintettel voltunk arra, hogy a karácsonyi szünidők közbeessenek s ilykép bőseges idő és alkalom jusson a munkára. Fölvívjuk még a pályázók figyelmét azon elvek megszívlelésére, melyeket a múlt pályázatra beérkezett dolgozatok bírálatánál fejtettünk ki: mivel a jutalom csak abszolút becsű műnek adható ki. Pályatételének a következők:

1. Bármely tárgy értekezés. Jutalma 10 korona.
2. Valamely költemény széptani fejtegetése. Jutalma 10 korona.
3. Kemény Zsigmond báró egyik regényéről («Zord idő», «Rajongók», «Férj és nő», «Öz-

vegy és lánya», «Gyulai Pál», «Ködképek a kedély láthatárán».) szülő tanulmány. Jutalma 10 korona.

4. Elbeszélés, mely tárgyát lehetőleg az iskolai életből vegye. Jutalma 10 korona.

5. Eredeti költemény. Jutalma 8 korona.

A «Tanulók Lapja» szerkesztőségéhez (Budapest, IX., Soroksári-utca 31. szám) címzett, bélyeggel ellátott levélben beküldendő pályamunkák 1897 évi február hó 15-ig adhatók be. Pályázatunkban részt vehetnek lapunk összes előfizetői és azon önképzőköröknek tagjai, melyek a «Tanulók Lapját» járattják.

A pályázók dolgozatukhoz jelíges levelet tartoznak mellékelni, mely belül a pályázó nevével és lakásának pontos megjelölését, kívül pedig a dolgozat címlapjára is rájegyzendő jelíget tartalmazza. A dolgozatok külső alakjára nézve megkivánjuk, hogy a papírlapnak csak egyik felére legyen írva.

A pályázat eredményét jövő évi márczius hó elsején megjelenő számunkban hirdetjük ki.

«Kosmos» műintézet nyomása. Budapest, VI., Aradi-utca 8.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt

A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVÁ.

Előfizetési árak:		SZERKESZTI:	SZERKESZTŐSÉG:
Egész évre	4 frt.	Dr. RUPP KORNEL	Budapest, IX., Soroksári-utca 31.
Fél évre	2 frt.	göygyinasiumi tanár.	KIADÓHIVATAL:
Negyed évre	1 frt.		Budapest, VI., Teréz-körút 23. sz.
Megjelenik minden vasárnap.		Kiadja a „Kosmos” műintézet, kő- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.	KÉZIRATOKAT nem adunk vissza.

Magán olvasmányainkról.

Kis Jánosnak, a költőnek van egy kisebb értekezése «Az olvasás mesterségéről».

Ebben az író elmondja, hogy mint minden dologgal, az olvasással is vissza lehet élni, de azért az olvasás nem haszontalanság, ha tudjuk, hogyan kell jól olvasni. Itt az a két kérdés merül föl, hogy minő czélből olvasunk, mert sem időtöltésből, sem kíváncsiságból olvasni nem helyes czél. Az olvasás igazi czélja csak az értelemnek és szívnek művelése lehet. Az olvasás módjára vonatkozólag a következőket kell megszívlelnünk: 1. egyszerűre nem sokat és nem soká; 2. ne minden félt, 3. gondolkodva és vizsgálódva, 4. a jó könyveket többször is el kell olvasni; 5. az egyes részeket, szakaszokat ismételni, 6. az olvasottakat írásba foglalni, 7. az előadás módjára ügyelni; 8. az olvasottakat írásban visszaadni saját fogalmazásunkban s ezt összehasonlítani az eredeti művel, 9. könyv nélkül megtanulni egyes helyeket, 10. fennhangon is elolvasni legalább is egyes részeket.

Annak, a ki művelt ember akar lenni, rendkívül sokat kell olvasni. Az iskolai tanítás csak alapját rakja le a művelődésnek, mindenre meg tanítani nem képes, azért a ki sokoldalú ismeretekre akar szert tenni, az iskolai kötelességek teljesítése mellett szabad óráiban önművelésre törekedjék.

Ujabb időben a magyar nyelv és irodalom tanárai legtöbb helyen megkivánják, hogy az ifjuság elolvasson olyan könyveket, melyeket

ismernie kell, de a melyeknek tárgyalása a nagyon is kiszabott iskolai órák alatt lehetetlen. Legtöbb tanár megkivánja, hogy a tanuló az olvasmány anyagával be is számoljon.

Hogy az ifjuság magánolvasmányaihoz a kedvet fokozzuk, a mi magánolvasmányainkból közlünk szemelvényeket. Az egyes könyvek tárgyát megismerve, kíváncsiak lesznek olvasóink a részletekre s talán szivesebben olvasnak.

Most, hogy Szinnyei József a «Magyar írók» névtárának legutóbbi füzetében Jókai irodalmi munkásságát írta meg, a legutóbbi napokban ünnepelt magyar költő király regényeinek tartalmát ismertettük, hogy tanuljátok meg tisztelni, megbecsülni honfitársunkat s ismerjétek meg, mekkora tehetséggel áldotta meg őt Isten a mi irodalmunk dicsőségére.

Szép gyűjtemény áll rendelkezésünkre. Egy, tanuló korában sokat olvasott szorgalmas embernek a jegyzetei ezek, a melyből megtanuljátok, hogy miként lehet értékesíteni saját hasznunkra a mások munkásságát s hogy mily nagy hasznára válik a tanulónak, ha figyelmesen olvasva gondos jegyzeteket készít, a melyek bármikor kéznél vannak, átfuthatók, hogy az olvasottak feledésbe ne menjenek s emléküket bármikor felújítható legyen.

Talán nem válik káratokra, ha mi nektek e tekintetben jó példát mutatunk s mintákat állítunk elétek?